

TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI

EYLÜL 1969

İÇİNDEKİLER :

- XVI. Yüzyılda Karaca Oğlan. Cahit ÖZTELLİ
Boğazlıyan'da Çiğdem Pilâvı Fikret TÜRKMEN
"Erzurum Üstüne" Bir Eser Ord. Prof. Z. F. FİNDİKOĞLU
Muhacir Kadıköy'de Kız İsteme ve Düğün Erdem YÜCEL
"Bir Yıldız Doğdu Yüceden" Türküsü Seyfi KARABAŞ
Kitaplar Arasında: "Bayburtlu Hierâni" Hikmet DİZDAROĞLU
"Türk Halk Müziği Kitap ve Makaleler Bibliyografyası" Mehmet BAHÇECİ
Âşık Nazî Mahmut İŞITMAN
Viyana'da Nasreddin Hoca Ord. Prof. Dr. A. Süheyl ÜNVER
Akçaâbat Köy Orta Oyunları Doç. Dr. Şükrü ELÇİN
Y. Tahsil G. T. Folklor Derneği'nin Çalışmaları Erol AKIN
Bir Amasya Masalı : İmmü Gürsün Haydar DELİGÖZ
Okuyucularımıza — Eski Sayı ve Ciltlerimiz.

BİZE GELEN KİTAPLAR

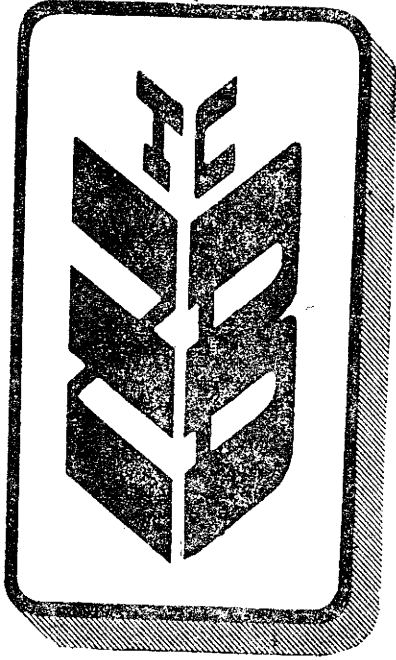
SAYI : 242

KURUŞ : 100

255

tasarruflarınızı
değerlendirmek için
size
yol gösterecek ışık

HER YERDE HER ZAMAN
T.C.ZİRAAT BANKASI
olacaktır

TÜRK Halk Kültürü Kolektör Araştırmaları

EYLÜL 1969

İÇİNDEKİLER :

- XVI. Yüzyılda Karaca Oğlan. Cahit ÖZTELLİ
Boğazhyan'da Çiğdem Pilâvı Fikret TÜRKMEN
"Erzurum Üstüne" Bir Eser Ord. Prof. Z. F. FİNDİKOĞLU
Muhacir Kadıköy'de Kız İsteme ve Dügün Erdem YÜCEL
"Bir Yıldız Doğdu Yüceden" Türküsü Seyfi KARABAŞ
Kitaplar Arasında: "Bayburtlu Hierâni" Hikmet DİZDAROĞLU
"Türk Halk Müziği Kitap ve Makaleler Bibliyografyası" Mehmet BAĞÇECİ
Âşık Nazî Mahmut İŞİTMAN
Viyana'da Nasreddin Hoca Ord. Prof. Dr. A. Süheyl ÜNVER
Akçaabađ Köy Orta Oyunları Doç. Dr. Şükrü ELÇİN
Y. Tahsil G. T. Folklor Derneği'nin Çalışmaları Erol AKIN
Bir Amasya Masalı : İmmü Gürsün Haydar DELİGÖZ
Okuyucularımıza — Eski Sayı ve Ciltlerimiz.

BİZE GELEN KİTAPLAR

SAYI: 242

KURUŞ: 100

Tedbirlri davranmayı severseniz...

Sonunda pişman olmak istemezseniz...

...ve
her zaman, her yerde
benim hizmetlerimden
faydalanmak için...

BUZDOLABINIZI,
ÇAMAŞIR MAKİNANIZI,
GAZ SOBANIZI,
TERMOSIFONUNUZU,
ELEKTRİK SÜPÜRGENİZİ
VE OCAĞINIZI SEÇERKEN
MUTLAKA

ARÇELİK

MARKASINI TERCİH EDİNİZ.

ARÇELİK

SENEDE 365 GÜN SERVİS

(Yeni Ajans : 3756 - 106)

TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI

KURULUŞU : AGUSTOS 1949

AYDA BİR DEFA İSTANBUL'DA ÇIKAR HALKBİLGİSİ DERGİSİ

SAHİBİ : İHSAN HİNÇER

No. 242

EYLÜL 1969

YIL : 21 — CİLT : 12

XVI. Yüzyılda Karaca Oğlan

Yazan : Cahit ÖZTELLİ

Milli Folklor Enstitüsü Müdürü

Şimdiye dek Karaca Oğlan'ın yaşadığı çağ olarak, bütün işaretler ve belgeler bizi on yedinci yüzyıldan öteye götürmemiştir. Doğrusu aranırsa kesin bir belge de ele geçmiş değildir. Âşık Ömer'in Şair-nâmesindeki söz, Avusturya seferi ile ilgili bir şiiri ve buna benzer ipuçları hep on yedinci yüzyıla vardır. Bu arada Karaca Oğlanın dili en önemli tanık idi (bk. Sadettin Nüzhet, F. Köprülü ve benim araştırmaları-m.)

Eski eserlerde Karaca Oğlan'a ait en küçük işaretleri bile toplamak ve yayınlamak ilerisi için iyi sonuçlar verebilir.

Biz son günlerde gördüğümüz bir kaydı vereceğiz. Bu eser ünlü tarihçi Gelibolulu Mustafa Âli'nin Mevâ'idü'n - Nefâis fi Kavâidil Mecalis adlı eseridir. Eser, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi tarafından tıpkıbasım olarak 1956 yılında yayınlanmıştır. Âli, eserini on altıncı yüzyılın son yıllarında yazmıştır. Konusu zamanın yaşayışının bir aynası, daha doğrusu zamanın bir görgü (âdab-ı muaşeret) kitabıdır. Bir bakıma da zamanın ahlak kitabıdır. Her sınıf halkın yaşayış ve terbiyesine dair yüz dört bölüme ayrılmış olan eserin "Bir kişi ağzına düşmeyecek sözü söylemek beyanındadır" başlıklı on dördüncü faslında yarı cahil kişileri iyice yerdikten sonra şöylece devam ediyor :

"Alehusus dem olur ki, böyle hayvanlar insan-ı kâmile mahsus olan nazm-ı beligen dem urmag isterler. Hilkatlerinde vezn-i tabii mârifetin meziyetin ve diğer...

Şimdiye dek Karaca Oğlan'ın yaşadığı çağ olarak, bütün işaretler ve belgeler bizi on yedinci yüzyıldan öteye götürmemiştir. Doğrusu aranırsa kesin bir belge de ele geçmiş değildir. Âşık Ömer'in Şair-nâmesindeki söz, Avusturya seferi ile ilgili bir şiiri ve buna benzer ipuçları hep on yedinci yüzyıla vardır. Bu arada Karaca Oğlanın dili en önemli tanık idi (bk. Sadettin Nüzhet, F. Köprülü ve benim araştırmaları-m.)

Eski eserlerde Karaca Oğlan'a ait en küçük işaretleri bile toplamak ve yayınlamak ilerisi için iyi sonuçlar verebilir. Biz son günlerde gördüğümüz bir kaydı vereceğiz. Bu eser ünlü tarihçi Gelibolulu Mustafa Âli'nin Mevâ'idü'n - Nefâis fi Kavâidil Mecalis adlı eseridir. Eser, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi tarafından tıpkıbasım olarak 1956 yılında yayınlanmıştır. Âli, eserini on altıncı yüzyılın son yıllarında yazmıştır. Konusu zamanın yaşayışının bir aynası, daha doğrusu zamanın bir görgü (âdab-ı muaşeret) kitabıdır. Bir bakıma da zamanın ahlak kitabıdır. Her sınıf halkın yaşayış ve terbiyesine dair yüz dört bölüme ayrılmış olan eserin "Bir kişi ağzına düşmeyecek sözü söylemek beyanındadır" başlıklı on dördüncü faslında yarı cahil kişileri iyice yerdikten sonra şöylece devam ediyor :

"Alehusus dem olur ki, böyle hayvanlar insan-ı kâmile mahsus olan nazm-ı beligen dem urmag isterler. Hilkatlerinde vezn-i tabii mârifetin meziyetin ve diğer...

Üçüncü Murad Sünnâmesi de denilen bu eser adı geçen padişahın oğlu Üçüncü Mehmet için yaptırdığı ve kırk gün süren sünnet düğünü anlatır. İçinde minyatürler de vardır. Çünü gününe bütün tafsilatı

ile anlatılan bu düğünde esnaf geçişleri anlatılırken bir kır - dağ maketindeki çobanın kaval çalar biçimde duruşunu anlatırken "Karaca Oğlan türküsü söyler gibi" diyor.

Merhum A. Kutsi Tecer bu kayda dayanarak Karaca Oğlan'ın XV. yüzyılda yaşamış olması gerektiğini yazmıştı (bk. İstanbul (sanat ve edebiyat dergisi, sayı 10, 1954). Ben, bunun olamayacağını ileri sürmüş ve delillerini göstermişim (bk. Türk Folklor Araştırmaları, sayı 98, cilt 5).

Merhum Sadettin Nüzhet'in Karaca Oğlan kitabında (İstanbul Maarif Kitaphanesi, on birinci baskı 1950. Sayfa 17 ve devamı) gösterilen on altıncı yüzyıla ilgili kayıtlar da gözönünde bulundurulunca on altıncı yüzyılda da Karaca Oğlan adlı bir saz şairinin bulunduğu sonucunu çıkarmak gerekiyor. Yukarıda söz konusu ettiğimiz Ali'nin eseri ile Süsnâme, Üçüncü Murad devrinde yazılmıştır. Süsnâme 1582 de, Ali'nin eseri 1599 - 1600 yıllarında yazılmıştır. Demek oluyor ki hemen hemen aynı yıllarda iki eserde Karaca Oğlan adı geçiyor.

Bu durum karşısında bizim Karaca Oğlan on altıncı yüzyılda mı yaşadığını demek gerek? Buna biz yine eski düşüncelerimizde olduğumuzu bildirerek hayır diyeceğiz. O halde bu Karaca Oğlan için ne denecek? Şimdilik kesin bir hükme varmamak üzere, onaltıncı yüzyılda aynı adda bir şair yaşamış ondan elli-yüz yıl sonra bizim Karaca Oğlan yetişmiştir, diyeceğiz. Ama birincinin şimdiyedek bir şiiri ele geçmiş değildir. Biz meseleyi, bulduğumuz Ali'nin kaydı ile ilk defa onaltıncı yüzyılda böyle bir şairin varlığını haber veriyoruz. Son hüküm, yeni bulunacak belge ve araştırmaların görüşlerine kalmış oluyor.

OKUYUCULARIMIZDAN ÖZÜR

Dergimizin sahibi ve genel müdürü İhsan Hınçer, Fransa, Hollanda, Almanya ve Yugoslavya'da yapılan festivallere Fahri Başkan ve misafir olarak katıldığı için, bazı mektuplara zamanında cevap verilememiş, bazıları da postanece geri çevrilmiştir.

Okuyucularımızdan ve mektup sahiplerinden özür dileriz. T. F. A.

Bize gelen KİTAPLAR

• Ziya ÜNSEL: "Çılgın Doruklar". Anadoluyu anlatan yazılar. Işık Yayınları. İsteme adresi: Merinos Evleri, 19, Bursa. 17 x 12 boyunda, 184 sayfa, 5 lira.

• Turgut TOPALOĞLU: "Demokratik Mücadele Yolunda". Makaleler. Tarla dergisi yayını. 20 x 14 boyunda, 64 sayfa, 300 kuruş.

• CERVANTES - Bingül GÜLSEVEN: "Don Kişot". Varlık Çocuk Klâsikleri: 69. 16,5 x 12 boyunda, 48 sayfa, 1 lira.

• Romain ROLLAND - Tahsin YÜCEL: "Tolstoy'un Hayatı". Varlık Faydalı Kitaplar: 96. 16,5 x 12 boyunda, 174 sayfa, 5 lira.

• Jules VERNE - Filiz NAYIR: "Seksen Günde Dünya Turu". Varlık Büyük Çocuk Kitapları: 26. 16,5 x 12 boyunda, 88 sayfa, 2 lira.

• Honoré de BALZAC - Yaşar NABİ: "Sönmüş Hayaller I, İki Şair". Roman. Varlık Büyük Eserler Kitaplığı: 163. 16,5 x 12 boyunda, 265 sayfa, 6 lira.

• Abdülhak Şinasi HİSAR: "Ahmet Haşim - Yahya Kemal'e Veda (Bütün Eserleri 6-7)". Düz yazı ve anılar. Varlık Bütün Eserleri: 25. 16,5 x 12 boyunda, 232 sayfa, 6 lira.

• Yaşar NABİ: "Kahramanlar". Şiirler (1927 - 1935). Varlık Büyük Eserler Kitaplığı: 166. 16,5 x 12 boyunda, 152 sayfa, 4 lira.

• Feyyaz KAYACAN: "Hiçoğlunun Serüvenleri". Hikâyeler. Yeditepe Yayınları: 182. 19,5 x 13,5 boyunda, 112 sayfa, 500 kuruş.

• Yasin SAVAS: "Gül". Şiirler. 20 x 11,5 boyunda, 64 sayfa, 4 lira.

• Tahir Kutsi MAKAL: "Sakhte Ozanlar, Aşık İhsani, Aşık Ali İzzet". Bütün cepheleri ve içyüzleriyle. Tarla Dergisi Yayını. 20 x 13 boyunda, 64 sayfa, 500 kuruş.

Gelenekler :

Boğazlıyan'da Çiğdem Pilâvı

Yazan : Fikret TÜRKMEN

Haik Edebiyatı Asistanı

Çok eski bir geçmişe sahip olan çiğdem pilavı âdeti, bugün Yozgat ve kazalarında küçük değişikliklerle ya devam etmekte yahut da terk edildiği halde anlatılmaktadır. Sayın Tahir Alangu bir yazısında vilâyet merkezinde yaşamakta olan şekliyle tesbit etmiştir. (1)

Biz söz konusu âdetin değişik bir şekline Boğazlıyan'ın Abdilli Köyü'nde tesadüf ettik.

Abdilli Köyü, Boğazlıyan - Sarıkaya yolu üzerinde, Boğazlıyan'a 18 km. mesafede 525 nüfuslu küçük bir köydür. Köyde 1950 den beri ilkököl bulunmakta, kültür durumu bölgeye nazaran daha ileri sayılmaktadır. Köyün halkı dışı açılmış, yol üzerinde oluşu, radyo ve gazete gibi yayın organları, folklor yönünden mahalli özellikleri bozmuştur. Öyle ki birçok inanmalar ya tamamen kaybolmuş veya birçok yeni unsurlarla karışarak tanınmaz hale gelmiştir.

Çiğdem pilavı âdeti de Abdilli köyünde tamamen kaybolan âdetler arasındadır. Bugün artık sadece yaşlı kimseler çocuklarına ait hatıra olarak anlatmaktadırlar.

Köyde kış mevsiminin uzun yahut kısa oluşuna göre Şubat veya Mart aylarında çocuklar gruplar halinde çiğdeme giderler. Ellerinde "Köküç" denilen bir değnek vardır. Değneğin ucu çiğdem kazılırken yarılmasın diye hafifçe yakılır. Bundan başka her çocukta mahalli motiflerle süslü bir örme torba vardır.

Kıra çıkınca bu köküçlerle çiğdemler kazılarak kökündeki yumrusu ile birlikte torbalara doldurulur. Çiğdemden başka eflâtuni renkte çiçek açan "Öksüz oğlan" ve beyaz çiçekli olan "Gözenek" denilen çiçekler de toplanır.

Bu çiçeklerle ilgili olarak birtakım halk inanmaları teşekkül etmiştir. Meselâ Öksüz Oğlanın çiçeğinden veya yumrusundan yemek iyi karşılanmaz. Yiyenin ya "kafası kel olur" ya da gözünde "İt dirsağı" çıkarmış. Çiğdem in ise çiçeği "Peygamberin gözyaşı" olarak kabul edilir.

Bu yüzden ihtiyar kadınların birçoğu çiğdem çiçeğini üç kere öperler.

Çocuklar çiğdem devşirme anında birçok oyun da oynarlar. Bunlardan en çok tutulanlar "Çelik - çomak", "Sülenke", "Hınzo", "Değnek vurma" oyunlarıdır.

Sülenke bir taş oyunudur. Oyuncu sayısı oynamak isteyen çocuk sayısı kadardır. Büyücek bir taş yere gömülür ve üzerine yumurta büyüklüğünde "notak" tabir edilen yuvarlak bir taş konur. Gömülen taşa beş - altı adım mesafeden kale çizgisi çizilir. O çizgi üzerinden her oyuncu elindeki yassı ve sülenke denilen taşlarla atış yaparlar. Sülenkesi notağa en uzak mesafede kalan oyuncu ebe olur. Ve sonra diğer oyuncular notağa ellerindeki sülenkelerle vurmağa çalışırlar. Ancak bu vurma sırasında ayağın kale çizgisini geçmemesi şarttır. Vurulan notağı ebe olan oyuncu tekrar getirip gömülü taş üzerine koyar. Bu arada ebe notağı yerine koyuncuya kadar sülenkesini atmış olan oyuncu koşarak sülenkesinin üzerine ayağını koymak zorundadır. Ebe notağı koyduktan sonra sülenkesini bulmağa çalışan çocuğa dokunabilirse dokunulan çocuk ebe olur.

Böyle oyunlar oynandıktan sonra grup toplanır. Torbalardaki çiğdemler sayılır. Çiğdemlerin yumruları kabuklarından soyulur. Bu sırada çiçeğin yumrudan kopmamasına dikkat edilir. Ellişer - ellişer bu soyulmuş çiğdemler demet yapılır. Bu demetler köküçlerin ucuna bağlanır. Daha sonra türküler söylenerek köye dönülür. Ve yine grup halinde şu tekerlemeyi söylerler :

Gıdman geldi kapıya

Yağ çıkarın takıya

Yağ verenin oğlu olsun

Bulgur verenin kızı olsun

Hiç vermeyenin Allah elinden alsın

Diyelemin Allah Allah

Daha sonra kapılar çalınır ve evlere çiğdem demetleri verilir. Bu çocuklara yağ,

②
"Erzurum Üstüne" Bir Eser

1919 DAKİ DEVLET KURUCU "ERZURUM KONGRESİ" NİN 50. YILI MÜNASEBETİYLE

Yazan : Ord. Prof. Z. F. FİNDİKOĞLU

Cumhuriyeti bir mânada 23 - Temmuz - 1919 da toplanan "Erzurum Kongresi" ile başlatırsak tam yarım asırlık bir devre karşısında kalırız.

Cumhuriyet devrini öncekilerden ayıran vasıflar pek çoktur. Bunların bazısında şüphesiz siyasi vasıf farkı gelir. Daha sonra öteki sosyal müesseseler yönünden bir çok ayrılıklar sıralanır.

Cumhuriyet devresinin birçok vasıflarından biri de devlet merkezinin Anadolu ortalarına naklinden sonra Türk şehirlerinin kendileri, tarihleri hakkında şuurlanması hareketidir. Belki 1919 dan, 1909 lardan önce de şehirlerimizin tarihi, edebiyatı ve folkloru ile ilgili eserler vücutte getirilmiştir. Bu arada, meselâ Tanzimat Devleti XIX. asır ortalarında her büyük şehir için birer "Salname" hazırlanmış ve bunlar bir müddet her yıl yeni ilâvelerle neşredilmişti. Bunların ilk Fasıl'ları beldelerin tarihçelerini ihtiva eder. (1) Lakin Cumhuriyetten sonra devlet ve hususi teşebbüs bir çok şehirlerin "Tarih" lerini vücutte getirdi. Başta Maarif Vekâletinin neşrettiği "Ankara", Prof. İsmail Hakkı Uzunçarşılı'nın "Karesi" i, A. Şerif'in "Erzurum"u yer alır. Kısacası 1919 - 1969 arasındaki şehir tarihleri, hattâ kasaba ve köy monografileri bir hayli yekûn tutar. Kaldı ki bu kaynaklarda dolayısıyla folklor'a da yer ay-

bulgur vermek adettendir. Toplanan yağ ve bulgur alınarak çoğu zaman kıra çıkarılır. Bazen de içlerinden herhangi bir çocuğun evinde toplanılır. Çocuklardan biri tencere diğerleri yakacak getirir. Kırdan pilav pişirilir. Ve müstereken yenir. Bu sırada da şarkılar söylenir ve oyunlar oynanır.

Böylece baharın gelişini müjdelenmiş ve kutlanmış olur.

(1) Alangu Tahir, Yozgat'da çiğdem plavı. Ülkü III. s. 6 sf. 34 - 35.

Bilgiyi veren : İdris Öztürk tahminen 40 - 45 yaşlarında. Okuma yazmayı sonradan öğrenmiş .

rılmıştır. Bunların bir bibliyografik deneme konusu olması ne kadar temenniye değer! Şimdi de "1919 Erzurum Kongresi 50. yılı" münasebetile etrafında yazılmış her nevi şiir ve yazıları bir araya getiren bir eser karşısında bulunuyoruz. (2)

Edebi eserlere, hatta şiir ve edebiyat yanında resim sanatına da ilgisi Erzurum muhiti için malûm olan genç dostum İhsan Coşkun'un uzun zamandan beri hazırlığını yaptığı bu derleme eser tam zamanında çıkmış bulunuyor.

"Erzurum Üstüne" adını taşıyan bu 256 sahifelik eser iki bölümden ibaret. Birincisi Halk Edebiyatı kadrosuna sokulan ve herhangi bir yönden Erzurum'a ait bulunan şiirler. Kitabın yüz sahifesi bunlara hasredilmiş. Geri kalan kısım yine aynı konu ile alakalı. Muharririn her nedense "düz yazı" adını verdiği nesir çeşidine giriyor. Biz bu tanıtma yazısında yalnız halk edebiyatı ile ilgisi olan bölümün bazı noktalarına işaret edeceğiz.

Önce bir hususa işaret edelim. Şöyle ki halk şiiri sözü iki mânâ taşır. Birisi şairi bilinmeyen ve kolektif mahsul sayılan şiirler, hikâyeler... Bunların Edebi Folklor sahası olduğunu söylemeğe lüzum yok. Diğeri, şairi, sahibi bilinen eserler. Bunları birinci zümreye sokmalı mı? Teorik bir meselenin içine girmeden tanıtma işine devam edelim ve sahiplerinin bulunmasına rağmen edebî şekil (yani vezin, dil... gibi) ve duyma ve duyurma tarzı, espri yönlerinden sahipsiz eserlere benziyen, onları takip ve hatta taklit eden bir nevi olduğunu söylemekle kalamız. (3)

Bu bölümde 99 numune, şairleri ile birlikte görülüyor. Fakat bazan bir şairin birden fazla şiirine yer verilmiş. Bu yüzden 99 u 120 ye kadar çıkarabiliriz.

Şuna da işaret edelim. İhsan Coşkun, edebiyatçılarımızın "Saz" veya "Halk" şairi, yahut "Aşık" diye tanıttıkları şairlerle, umumiyetle bu vasıfları taşımayanları birbirinden ayırmakta, önce "Halk Edebiyatında Erzurum" la ilgili olan parçalarından nünuneler vermektedir. Meselâ Aşık

ARAŞTIRMALARI

Kerem bunlardan biridir.

Aldı Kerem :

Melül melül bu yerlerde durursun,
Sitem taşın bu sineme vurursun,
Ne zamandan beri burda durursun.
Acep (Aslı)m Erzurum'a geçti mi?

Dertli Kerem eder, dinle faslımı
Acem Şahı derler benim aşlımı
Yoksa keşiş yine alıp kağı mı?

Eski ve çok yeni "Aşık" lar arasında Aşık Garip, Aşık Emrah, Aşık Cevlani Aşık Reyhani, Aşık Ruhani, Huzuri Baba, Aşık Veysel Şatıroğlu... görülüyor (Sf. 2 - 17). Bunlardan sonra Divan şairlerine yer veriliyor. Meselâ Hazik'dan:

Biraz da mütedil olsa şitası Ergen - in -
Rumun
Nice inkâr olur âle-ü havası Ergen - in -
Rumun!

veya Bayburt'lu Zihni'den :

Nevcivani naz perver bir mekândır Er-
rum,
Dide-i uşşaka kehi-i İsfahandır Erzurum!

Beitleriyle başlayan "Erzurum Medhiyeleri", nihayet Müştak Sıtkı, Halide Nusret, Yavuz Bülent, Kemaleddin Kâmi, I. H. İbrahimhakkioğlu, Şadi Akatay, Zeki Ömer Defne, Behçet Kemal gibi şairlerimizden birçok numuneler sıralanmaktadır. (Sf. 18 - 41) Bu numunelerin bir kısmı yalnız mahallî değil, aynı zamanda millî ölçüde değerli şahsiyetlerdir. Bunların arasında biri, Millî Marş ihtiyacını 1920 de Erzurum çevresinde karşılamış olan bir şair görülüyor : Dursunoğlu Müştak Sıtkı. Bugünkü devletimizin temelini atan Erzurum Kongresi sırasında bir ümit ve inanç kaynağı olan Albayrak gazetesinin 1919 - 1921 yılları nesriyatında başmuharrirlik yapan şairin bir marş'ı Akif'inkinden çok önce çevre mekteplerinin resmî sayılacak marş'ı idi. İhsan Coşkun :

Tarihler ağılar vatan yanarken
Eller öz vatanda na'ra atarken
Ufukta ümidin nuru batarken
İlk sesi haykıran yüce Erzurum!
Vatanı kurtaran yüce Erzurum!

parçası ile başlayan marş'a eserinde tam

zamanında yer vermektedir. (4)

Eserin nesir bölümü, "Erzurum Kongresi" nin 50. senesinin anıldığı 1969 da pek faydalı numuneleri kaplıyor. Bu bölüm ö-nümüzdeki 1969 - 1970 ders yılının kış aylarında bütün mekteplerimizin Türkçe ve edebiyat, tarih ve sosyoloji, yurtbilgisi... gibi kültürel öğretimi için elkitabı olma-ğa değer. Yüksek öğretimin sahipsiz, şuurunu kaybetmiş, "İnkılâp Dersleri" disiplinini uykudan uyandıracak bir Maarif idaresi, uyanış için "Erzurum Kongresi" nin 50. yılını bir başlangıç olarak seçse, çok faydalı olacaktır.

Tam vaktinde yalnız bir sınır beldesinin mısra'lar arasından destanını anlatmakla kalmıyan, 1919 daki millî şahlanmanın kaynağını da şiir tabloları ile tanıtan İhsan Coşkun'u tebrik edelim.

(1) Gerçekten bu "Salname" ler, Türk şehir sosyolojisine, tarihine hattâ folklorik konulara son derece yardımcı vesikalardır. Bazıları 1923 de neşredilmiştir. En mükemmeli (Bolu Salmamesi) olup başında bugün Yüksek İslâm Enstitüsü Siyer Muallimi olan Zekai (Konrapa) tarafından yazılmış bir (Bolu tarihi) vardır. Son zamanlarda İçişleri Bakanlığı 1839 Tanzimatın duyduğu ve tatbik ettiği ihtiyacı yeniden ele almış, şimdiye kadar on vilâyetin "Yıllık" larını neşretmiştir. Bu teşebbüsü İçişleri Bakanı Dr. Faruk Sükan'ın takip ettiği ve 67 vilâyeti ö-nümüzdeki 1970 - 1972 arasında kendi "Salname - Yıllık" larına kavuşturacağı memnuniyetle haber alınmıştır. Teşebbüsü takdir ederken peşinin bırakılmasını da dileriz.

(2) Bk. İhsan Coşkun Atılcan : Erzurum Üstüne, şiirler ve seçme Yazılar, fiatı 10 lira, 1969, Ankara (Vural Matbaası, Dağıtım merkezi : Tortum Kalkınma Derneği, Çemberlitas 43, İstanbul), Sf. 1 - 256.

(3) Bu vesile ile İhsan Coşkun Bey, yakında (Erzurum Folkloru) isimli araştırmasını da neşredeceğini müjdeliyor. Şairi ve sahibi meghul olan ve Erzurum üstüne koşulmuş bulunan koşmaları, manileri bu eserinde neşredecektir.

(4) Bk. Sf. 31. Gerek 1919 un (Albayrak) gazetesi, gerek Başmuharrirlerinden olan Süleyman Dursunoğlu Sıtkı Beyler hakkında Ömer Sami Coşar'ın Millî Mücadele'de basımla alakalı eserinde zengin notlar vardır. İhsan Coşkun Bey de buna işaret ediyor. Bk. Sf. 118.

Muhacir Kadıköy'de Kız İsteme ve Düğün

Yazan : Erdem YÜCEL

Muhacir Kadıköy'de (1) evlenme çağı erkekler için 20 - 25, kızlar için de 17 - 18 yaş arasındadır. Evlenme çağına gelen erkek bu arzusu ve tâlip olduğu kızı yakınlarına, arkadaşlarına açıklar, onların aracılığı ile de annesinin kulağına gitmesini sağlar. Anne, bu işe rıza gösterirse kocasına söyler ve onun muvafakatini alır. Bundan sonra erkeğin ailesi, hatırlı akrabaları ve karşı tarafın saydığı, üzerlerinde etkisi olan bir gurup ile kızı istemiye giderler. Oturulup, karşılıklı hal, hatır sorulduktan sonra erkeğin annesi kızın annesine konuyu şöylece açıklar :

— Allahın emriyle, Peygamberin kavliyle kızımı oğluma istiyorum.

— Ben vermem kızımı.

Bu cevap alınca erkek tarafı hiç bir söz söylemez, biraz sonra da izin isteyerek kalkıp giderler. Aradan geçen kısa bir süre sonra yine kız evine gidilir ve aynı şekilde teklif tekrarlanır; fakat aldıkları cevap değişmez. Erkek tarafı üçüncü bir kez gene aynı şekilde kız evine gelerek tekliflerinde ısrar ederler. Fakat bu kere aldıkları cevap şöyledir :

— Eh! kismetse artık vereceğiz.

Şerbetler içilip lokumlar yenilir; böylece bir ön anlaşmaya varılmıştır. Kız tarafı isteklerini açıklar; bunlar genellikle 3.000 TL, 5 Osmanlı (2), küpe, yüzük, yatak, 100 kg yün ve 50 m patiska... gibi şeylerdir. Erkek tarafı bu isteğe birden cevap vermez ve şöyle der :

— Biz de biraz düşünelim, bakalım yapabilecek miyiz.

Kız ailesinin istekleri diğerlerince uygun görülürse, ağırlık diye isimlendireceğimiz şeyler hazırlanır ve götürülür. Böylece iki taraf arasında anlaşma temin edilmiş, söz kesilmiş ve artık sıra nişan hazırlığına gelmiştir.

Bundan sonra erkek tarafı 20 - 30 kişilik bir gurupla kız evine nişan sepetini götürür. (3) Sepet içerisinde nişanlı diye isimlendirilen kadife bir elbise, çamaşır, a-yakkabı, baş örtüsü, tuvalet kutusu ve kızın yakınları için de ufak tefek hediyeler bulunmaktadır. Daha önceden erkek tara-

fının geleceğinden haberi olan kızın ailesi ise hazırlıklıdır. Kız en geç olarak gelenlere çıkar ve onları en derin öper. Bu sırada da nişan yüzüğü parmağına takılır. Yemekten sonra bu kez kız tarafı damadın yakınlarına uçkur (4), mendil, çevre v.s. gibi hediyeleri verirler; ayrıca damadın evine karşılık olarak bir de sepet gönderirler.

Artık sıra düğün hazırlığına gelmiştir. Taraflar nişanlı buldukları sırada medeni nikâhları kıyılır. (5)

DÜĞÜN TÖRENİ :

Muhacir Kadıköy'de düğün törenine pazartesi günü başlanır, perşembe günü de nihayetlenir.

Pazartesi sabahı kız evinde bir hazırlık ve telâş vardır. Son derece heyecanlı olan ev halkı gelini hazırlar, yüz ve saç tuvaletini yaparlar, fakat gelinliğini giydirmezler. Öğleye doğru damadın annesi, babası, amcası ve yakınları bir düğün alayı meydana getirerek gelini almak üzere yola çıkarlar. Düğün alayı bir traktörün çektiği romorke binmiştir, davul, zurna eşliğinde, şarkılar söyliyerek, oyunlar oynuyarak gidilir. Kız evine gelindiği zaman kapıda davul ve zurnalar çalınır, oyunlar oynanır. Bu sırada gelin kapıda görünür ve eşikten adımını atarken ailesi ağlamaya başlar. Babası kızı kolundan tutarak onu almaya gelen aracın yanına kadar getirir, vedalaşma sırasında da ona bir altın takar.

Düğün alayı gene çalgılar ve oyunlar ile damadın evine doğru yola koyulur. Fakat bu defa alayın önünde kız evinden aldığı "koşu yastığı" ismindeki yastığı damada götürülen atlı bir genç vardır. Bu sırada kapı önünde bekleyen damat bir bahşiş karşılığı yastığı atlıdan alır ve ona başındaki şapkasını verir. Şapkeyi alan atlı, geriye dönerek onu geline götürür.

Gelin, havaya silâhlar atılır, davul, zurna ve çalgılar çalınırken arabadan iner. Damadın babası, gelinin üzerine şeker saçar ve böylece evliliğin dirlik düzenlik içerisinde geçeceğine inanılmış olur.

Salı günü öğleden sonra köy halkı dü-

gün evine gelir ve bahçede hazırlanan iskemlelere erkekler ile kadınlar ayrı ayrı guruplar halinde oturur. Bir köşede de ince saz ile davul, zurna birbirini takiben çalarak topluluğu eğlendirmeye başlar. Müziğe uyarak köyün genç kızları ile delikanlıları mahalli oyunlar oynarlar. Diğer taraftan erkekler gurubundan zaman zaman "şaba şaba" (5) diye bağrılarak para atıldığı ve kızların da bunları alıp çalgıcılara verdiği görülür.

ASKI VE KINA GECESİ :

Çarşamba sabahı köy halkı yine düğün evine toplanmaya başlar. Gelin bir gün evvel olduğu gibi normal bir elbise ile kadınların arasındaki yerini alır, damat da erkekler gurubundadır. Saz takımı ile davul zurna yerini aldıktan sonra düğün eğlenceleri yeniden başlar. Yemekten sonra (7) damadın yakınlarından yenge diye adlandırılan iki kadın gelini ortaya çıkarır. Önce damadın annesi sonra sıra ile damadın babası, amcası, dayısı... geline bahşiş vermiye başlar (8). Bahşişin her verilisinde yengeler

— Şaba şaba amcasından, dayısından... diye bağrarak parayı etrafa göstermek amacı ile sallarlar.

Diğer taraftan köy halkı da kendi imkânları nisbetinde, gönüllerinden kopan bahşişi, hediye geline verirler. Böylece verilen bahşişler bir kese içerisinde toplanır, hediyeler ise bahçedeki bir ağacın dallarına asılır ki buna "askı" ismi verilmektedir.

Çarşamba akşamı kına gecesi olduğundan saz takımı düğün evinden ayrılmaz. Kına gecesinde yalnızca damadın yakını olan kadınlar vardır; kız ailesinin gelmesi ise âdet değildir. Dışarıda çalan keman, tef, ve bağlamanın eşliğinde kadınlar hep bir ağızdan şu maniyi söylerler :

Vurur gelin kınasını

Ağlasın garib anası

Kızım atladı gitti eşiği

Sofrada kaldı kaşığı

Hani bu evin yakışığı

Gitti evimizin yaraşığı

Dağdan keserler meşeyi

Hani bu gelinin öbeği.

Mâni söylenirken de yerlere kadar uzun satenden bir elbise giymiş olan gelinin

el ve ayaklarına hazırlanan kına sürülür. Bu esnada gelin de mâninin acıklı havasına kendini kaptırır ve ağlamaya başlar. (9)

Kına sürüldükten sonra damat gelini alır ve odasına bırakır. Bundan sonra genç kızlar odaya girerler, gelini omuzları üzerine alıp tavanı öptürürler. (10) Bunu gören damat da kızlara şeker dağıtır.

DÜĞÜNÜN SON GÜNÜ :

Perşembe günü gene bütün köy düğün davetlidir, bir gün önceki yemekler yeniden hazırlanır. Kına gecesi de yapıldığından gelin, artık gelinliğini giymiş, telini duvağını takmıştır. Ayrıca yanığına almına üzeri pullu yıldız veya menekşe şeklinde perolar (11) yapıştırılır.

Yeniden çalgılar eşliğinde çeşitli oyunlar oynanır, yemekler yenilir. Yemekten sonra köyün erkekleri damadı alıp camiye akşam namazına götürürler. Namazdan sonra da cemaat toplu bir halde damadı düğün evine bırakır. Düğün evinde artık yalnızca ev halkı kalmıştır, bu sırada köyün imamı gelir, dinî nikâhı kıyar.

(1) Edirne ili sınırları içerisindeki bu köyün yeri ve ahalisine daha önceki bir yazımda değinmiştik. Bkz : E. Yücel, Muhacir Kadıköy'de İhdrellez ve Mânileri, "Türk Folklor Araştırmaları" İstanbul 1969, s. 237, s. 5267.

(2) Osmanlı diye isimlendirilen Sultan Resat altınıdır.

(3) Kız evine giden toplulukta eskiden damat bulunmuyordu. Fakat son zamanlarda damat da kız evine gitmektedir.

(4) Uçkur bir nevi üzeri işlemeli bağdır.

(5) Bir çok yerde olduğu gibi Muhacir Kadıköy'de de medeni nikâha hükümet nikâhı ismi verilir.

(6) Şaba şaba sözeği yaşa yaşa anlamına gelmektedir.

(7) Düğün yemeği olarak koyuntar ile tavuklar kesilmiştir. Ayrıca pınc çorbası, pınc pilâvı, kuru fasulye, patates yemeği, süt-lü tatlılar, keşkek, börek ve baklava yapılmıştır.

(8) Geline verilen bahşişler ortalama olarak 50 - 100 TL. arasında değişmektedir.

(9) Kına gecesi gelinin ağlaması Anadolu'da da âdettir. Bu yüzden bilhassa gelini ağlatmak için kına tükelleri söylenir. Örnek ola-

"Bir Yıldız Doğdu Yüceden,"

Yazan : Seyfi KARABAŞ

Bu yazıda incelemeye çalışacağımız türkü, hünerli ellerde Türkçe'nin nasıl bir öz-lü anlatım aracı olabileceğini gösteren güzel bir örnek. Türküleri rahat koltuk edebiyatı olmaktan kurtaran da bu özellikleri değil midir? Onları akşam karanlığında biraz rahatlamak için, ya da dış fırçalarken iş olsun diye dinleyen bir insan çok şey kaybetmektedir. Şimdi bu yazının en güzel kısmını, yani türküyü okuyalım :

Bir yıldız doğdu yüceden
Aman bir yıldız doğdu yüceden
Yar yar yar yar yar aman
Şavkı vurdu pencereden
A leyl-i leydim

Kavlimiz vardı geceden
Aman kavlimiz vardı geceden
Yar yar yar yar yar aman
Niye doğdun evler yıkan
Beller bükten yıldızdın

Sarı yıldız tekerlendi
Aman sarı yıldız tekerlendi
Yar yar yar yar yar aman
Dil dudaklar şekerlendi
A leyl-i leydim

Şimdi kızlar şikârlandı
Aman şimdi kızlar şikârlandı
Yar yar yar yar yar aman
Niye doğdun evler yıkan
Beller bükten yıldızdın

Birinci kıta çok hareketli bir anlatımla türkünün temel simgesini geliştiriyor. Birinci mısra, görünüşte basit olan bir şeyi söylüyor : Göğe bakan bir insan bir yıldızın doğduğunu görüyor. İkinci mısra birincisinin aynı, yalnız başa bir "aman" ek-

rak bkz : R. Sami Hamamcı, Şarkıarağaç Yenışar Dügün Türküleri "T.F.A.", İst. 1968, s. 231, s. 5087 - 5088; Cevdet Özdoğan, Adana ve Yöresinde Dügün Geleneği, "T.F.A." İst. 1963, s. 228, s. 4797.

(10) Gelinin tavanı öptürülmesinin anlamını maalesef tespit etmek mümkün olamamıştır.

(11) Pero kumaştan veya renkli kâğıtlardan yapılmış süslerdir.

leniyor. Ama bu küçük değişiklik, göğe bakan insanın yıldızı gösterdiği tepki hakkında çok şey anlatıyor. Anlaşılan, duygusal coşkunluğu o kadar yüksek ki, olayı en kısa şekilde söylemenin dışında "aman" demekten başka bir şey gelmiyor elinden. Heyecandan dili tutulmuş gibi. Bu kuvvetli tepki, yıldızı ve doğmasını okuyucu ya da dinleyici için şüphe götürmez bir gerçek yapıyor.

Bu türkünün şiir olarak sağlamlığı, yıldızı bir varlık olarak kabul ettirdikten sonra simgeleştirmesinden doğuyor. Özel bir simge geleneğini varsayımlayan şiirlerdeki simgeleri anlayabilmesi için bir okuyucunun o geleneği önceden bilmesi gerekir. Yani öyle şiirler anlamlı olabilmek için okuyucunun bilgisine dayanmak zorundadırlar ve böyle oldukları derecede kendi kendilerine yeterli değildirler. Bu türkünün ise okuyucudan istediği tek şey Türkçe'yi iyi bilmesidir; dolayısıyla, kendi kendine yetebilen, sağlam bir şiir.

Üçüncü mısra, yıldızı simgeleştirmeye doğru önemli bir adım. Ardı ardına altı defa "yar" diyen bir insan herhalde âşiktir ve doğan güzel bir yıldız sevgilisinin de görmesini istiyordur. Şiirin bütünü okumuş insanlar olarak bizim şimdi böyle düşünmemize elbet te imkân yok. Ama yapmaya çalıştığımız, şiiri bütün olarak düşünüp mısraları öyle değerlendirmek değil, mısraların nasıl birbirine bağlandığını görmek. Onun için de şiiri ilk defa okuyormuş gibi davranmak zorundayız. İlk defa okurken de üçüncü mısrayı yukarıda söylenilen şekilde anlamak mümkündür. Okuyucu dördüncü mısradaki yaptığı yanlış görüp düzeltince yıldızın simgeleşmesi kesinleşiyor. Yıldızın ışığı pencereye vursa onu yine gökteki yıldız olarak düşünmek mümkün. Ama ışığı pencereden vurduğuna göre evin içinde olan bir yıldızdır, bir insandır. Bu şiddetli yön değişiminin verdiği şaşkınlık içinde yıldız gerçekten parlak bir simge olarak okuyucunun kafasında canlanıyor. Yıldızın sevgili anlamına geldiği bir geleneği varsayan bir şiirde bu iş şöyle yapılabilirdi : "Biricik sev-

gülim, yıldızım benim." Ama bundan daha az parlak, daha az canlı bir yıldız düşünebilir miyiz ? Herhalde bu şekilde başlayan bir şiiri okumak bile istemezdik! Aynı nedenden ötürü, önümüzdeki şiir okunmaya değer! Dördüncü mısradaki yıldızın simgeleşmesi kesinleşince ondan önceki mısralar da yeniden değerlendiriliyor. En büyük değişiklik "yüce" sözcüğüne verilen anlamda oluyor. Bu sözcüğü, Tanrı'ya verilen sıfatlardan biri olarak düşünmeye başlıyoruz ve ortaya bambaşka bir görünüm çıkıyor : Taparcasına seven bir insan aşkının başlamasını anlatıyor birinci kıtada. Kitanın son mısraı, yani "gece-min gecesi" sözü zor bir söz. Ne demek istiyor konuşan insan bu sözle ? Şiirin bu kısmında henüz mutlu bir âşık olduğu için o noktadan hareket etmemiz gerekiyor. Seven bir insan için gece, sıcak duyguların sere serpe ortaya çıktıkları, onlarla istediği gibi başbaşa kalabildiği bir zaman değil midir? "Gecemin gecesi", yani "gece-min en güzel kısmı" demekten daha güzel bir övgü bulabilir mi sevgilisine bir âşık? Anlaşılan, bu türküyü düzen insan, büyük şairlerin sözcükleriyle gerçekten anlatmaya çabalamadı duyurtma sanatını çok iyi biliyor.

Şiirin geri kalan kısmının etkili olması, birinci kıtada yapılanlarla çok yakından ilgili. Birincisi, yıldız simgesi çok kuvvetli olarak geliştirildiğinden, bundan geniş ölçüde yararlanılabiliyor. İkincisi, taparcasına seven bir insanın aşkı çok basit bir dille anlatıldığından, duygu inceliklerini anlatmak için şiirin sözcük yapısını ağırlaştırmak yerine vurgulardan yararlanılıyor. Türkçe'de vurgular bazan sözcüklerden daha çok işe yararlar; çünkü, sözcüklerin sözlük anlamlarına değil de konuşan insanın ses titreşimlerine çekilir dikkat. Bir şair bundan daha iyi aşabilir mi dilin sınırlarını ?

Elimdeki plâkta bu türküyü okuyan Mustafa Geceyatmaz, çok yerinde bir yorumla "kavlimiz" sözcüğünün ilk hecesine normalden biraz kuvvetli bir vurgu koyuyor. Bu vurgu "var" sözcüğünün sonundaki geçmiş zaman ekiyle birleşince ortaya sessiz, ama büyük bir yakınma çıkıyor. Görünüşte, ilk mısradaki olduğu gibi burada da olan bir şey söyleniyor yal-

nızca. Ama bu söyleyişin içinde o olaya gösterilen tepki de yaratılıyor. Sevgilinin sözünü tutmadığını biz, açıkça söylenmeden, bir ses titreşiminden anlıyoruz. Böyle olunca, "aman" sözcüğü dikkatsiz bir tekrar olmaktan çıkıyor. Birinci kıtada coşku anlatan bu sözcük şimdi büyük bir kaybı anlatıyor. Kısacası, ikinci kıtanın ilk iki mısrası, hiç suçlamada bulunmadan bir kaybı söyleme inceliğini gösteriyor.

İlk bakışta bu kıtanın son iki mısraı bir zorluk çıkarabilir. Sözünü tutmayan sevgilisine bunu açıkça söylemek inceliğini gösteren bir insan "Niye doğdun evler yıkan beller bükten yıldızdın?" diyebilir mi? Ama bu sözle dikkatli bakmak, konuşan insanın sevgilisine ne için suçladığını tam anlamak zorundayız. Onu "beller bükten" bir yıldız olduğu için değil, doğduğu için suçluyor. "Evler yıkan beller bükten yıldızdın" diyerek onun doğuştan öyle olduğunu söylüyor. Bir insanı doğuştan olan kusurları için nasıl suçlayamazsak bu sevilen insanı da aynı şekilde suçlayamayız; elinde olmayan bir nedenden ötürü bir aşka olumlu karşılık verememiş durumda. Sözlerini bu şekilde düzenleyerek, bu şiirde konuşan insan sevgilisine değil, onu öyle yapan koşulları suçlamış oluyor. Onu doğduğu için suçlaması aslında bir suçlama değildir; hiç kimse kendisini doğmaktan ahkoyamaz! Bu mısraları aynı şekilde yorumladığı anlaşılan Mustafa Geceyatmaz bu yorumu, cümlelerin kuvvetli vurgusunu normal yerine, yani "niye" sözcüğünün ikinci hecesine değil de, "yıldızdın" sözcüğünün son hecesine koyarak gösteriyor. "Doğdun" sözcüğünü çok hafif söylemesi de aynı yorumu göstermeye yardımcı ediyor. Bu mısraların güzelliği yalnız bu inceliği göstermek değil elbet. Bu inceliğin şiirin temel simgesi, yani yıldız simgesi kullanılarak gösterilmesi, az erişilebilen bir bütünlük ve süreklilik sağlıyor şiirde.

Özetlemek gerekirse, şiirin ilk yarısında temel simge yaratılıyor ve ince ruhlu bir insanın kısa süreli bir aşka olan tepkisi aynı incelikte gösteriliyor. Şiirin ikinci yarısında ise, bu tek yanlış aşkın sonuçları anlatılıyor.

Üçüncü kıtanın başında ilk defa olarak

sevgili hakkında bir bilgi veriliyor : "Sarı yıldız" olduğuna göre herhalde sarışın bir insandır. Dördüncü kıtada kızlardan bahsedildiğine göre bu sevgilinin sarışın bir kız olduğunu söyleyebiliriz. "Tekeriendi" sözü üstünde biraz durmak yararlı olacak. Bir taşı yerinden oynatarak bir yokuştan aşağı iten bir insan onu "yuvarlamış" olur. O taşı düşerken gören bir insan, düşmesi için bir neden olması gerektiğini düşündüğünden nasıl "yuvarlandığını" anlamaya çalışır. Ama beşikten yere düşen bir bebek için "tekerlendi" denir, "yuvarlandı" değil. Her ne kadar "tekerlenmek" ve "yuvarlanmak" eşit anlamlı iseler de, her zaman aynı yerde kullanılmazlar. Bu durumları düşününce iki sözcük arasında şöyle bir ayırım yapılabilir : "Yuvarlanan" bir şeyin hareketinde kendisinin az çok bir payı vardır. Yuvarlanması için bir neden vardır ortada, ya da bir neden var sayılır. Ama bir şeyin "tekerlenmesi" yalnızca fiziksel bir olaydır, hiç elinde olmadan yapmıştır o eylemi. Bu türküyü düzen insan, sevgilisinin gözden düşmesini işte böyle büyük bir dikkatle söylüyor. Sevgilisi, onun duyduğu büyük aşka olumlu karşılık veremediğine göre, gözünden düşecektir; ama bunu söylerken elinden geldiği kadar onu incitmemeye çalışıyor. Kısacası, ikinci kıtanın sonunda gördüğümüz duyarlılık, daha da artarak devam ediyor.

Eğer bu doğruysa, "Dil dudaklar şekerlendi" ne demek? Gözden düşen bir sevgilinin dili ve dudakları şekerlenir mi, yani tatlılaşır mı? Ama bu mısra bambaşka bir anlama da gelebilir. Örneğin bir kavanoz reçelin şekerlenmesi hiç te iyi bir şey değildir! Şekerlenen reçelin bütün tatlılığı yerindedir, ama istenmeyen bir şekle girmiştir. Diyelim "şekerlenmek" bu anlamda. Ya "dil dudaklar" ne demek? Bunun için birkaç yıl geriye gitmek gerekiyor. "Leyl-i leylim" sözü ve "şikârlanmak" sözcüğü bu türkünün oldukça eski olabileceğini gösteriyor. Türk Dil Kurumu'nun Türkçe sözlüğünün dördüncü baskısına göre dil sözcüğünün anlamlarından birisi şu : "Sorguya çekilmek üzere yakalanan düşman askeri." Şimdi "dil dudaklar şekerlendi" sözünü bu şiire uygun bir şekilde yorumlayacak durumdayız. Anlaşılan, sevgilisi sözünü tutmayınca bu adam gidip onun-

la konuşmuş. Kız böylece bir açıklama yapmak durumunda kalınca da, tutsak olmuş ve sorguya çekilen bir asker gibi sıkıntı çekmiş dudakları, Tabii kız bu konuşmadan sonra bir mutsuzluk kaynağı oluyor. Dolayısıyla, "A leyl-i leylim" birinci kıtadaki bir mısranın tekrarı değil şimdi. Kız şimdi boğan, kahreden, kopkoyu bir gece. Birinci kıtadaki durumun tam aksi. Dili ustaca kullanma bu değilse nedir?

Üçüncü kıtada anlatılan hayal kırıklığı dördüncü kıtada yaygınlaştırılıp bir dünya görüşü haline getiriliyor. "Şikârlanmak" fiili de, "tekerlenmek" ve "şekerlenmek" fiilleri gibi, edilgen halde kullanılıyor. Nasıl "tekerlenmek" fiilinde elinde olmadan bir şeyi yapmak anlamı yatıyorsa, nasıl "şekerlenmek" olumsuz dış etkilerin varlığını düşündürüyorsa, "şikârlanmak" fiili de aynı şekilde kullanılıyor. "Şimdi kızlar şikârlandı" sözü "kızlar avcılık yaptılar" şeklinde anlaşılabilir. Ama bu söz aynı zamanda, "kızlar bir av sırasında yaralandılar bir şeyler kaybettiler" şeklinde de anlaşılabilir. Demek ki, bu adamın sevgilisi onu küçük düşürmeye çalışırken kendisi küçük düşmüş. Ama kızın öyle davranmasının nedeni o şekilde doğmuş olması; kendi suçu değil. E adam bu özel yaşantısını genelleştirip bütün kızlara uyguluyor; kızlar bu şekilde yaratıldıkları sürece mutlu olmak elde değil diye düşünüyor. Dolayısıyla, sevgilisi bu adamın aşkını küçümseyerek yalnız onun belini bükmüş olmuyor, kızların da belini büküyor; böyle bir yaşantıdan sonra bu adam kızlara ne kadar saygı duyabilecektir? Onun için şiirin son iki mısraı ikinci kıtanın son iki mısrasının tekrarı değil; bu sözcükler, "A leyl-i leylim" gibi, ikinci defa söylendiklerinde bambaşka bir anlam kazanmış oluyorlar.

Birbirleriyle pek az bağlantılıymış gibi görünen mısralardan ve kıtalarca meydana gelen bu şiirin, aslında kusursuz bir şiir olduğu anlaşılıyor. Taparcasına seven bir insanın üzüntüsü elbette aynı derecede kuvvetli olacaktır. Ama öyle bir insanın severken de, üzülürken de, büyük bir asaleti vardır. Bu şiir böyle bir asaleti, böyle bir engin ruhu, basit sözcüklerle, vurgularla ve edilgen fiil şekliyle rahatça gösterebiliyor!

"Bayburtlu Hicrânî,,

Yazan : Hikmet DİZDAROĞLU

Kitap yazmak için sadece iyi niyet yetmiyor. Bilgi ve yetenekten yoksunsanız, ortaya çıkan şey biçince belli bir "kitap"tır, ama gerçekte "yapıt" değildir. Üstelik, bilimsel ya da öğretici bir konu üzerinde yazılmışsa, aldatıcı da olur. Bilmeyenleri yanıltır, doğruları ters yüz eder.

"Öğretmen ve Muharrir" İlhan Yardımcı'nın böyle bir kitabı var elimizde: Dış kapağına göre **Halk Ozanı Bayburtlu Hicrânî**, iç kapağına göre de **Büyük Halk Şairi Bayburtlu Hicrânî** (1). İki ayrı başlık taşıyan kitap, adından anlaşıldığı gibi, bir halk ozanını tanıtmaya çalışıyor. Olumlu ve hayırlı bir davranış bu.

İşte her şey burada, iyi niyet sınırında bitiyor. Halk ozanları ve halk şiiri üzerinde yüzlerce yapıt elimizden geçti; böyle sine baştan savma, şişirme, yanlışlarla dolu olanını görmediğimizi itiraf edelim. Hangi sayfayı açarsanız, bir yığın yanlışla, çelişme ve aykırılıkla karşılaşacaksınız. İnsan hangisini düzeltceğini bilemiyor. Zincirleme yanlışlar dizisi birbiri ardından sıralanıp gidiyor...

İkinci yazarın kendisine yakıştırdığı sandan başlayalım. İnsanın kendisini övmesi, kendisine birtakım "san" lar vermesi hoş karşılanmayacak bir tutumdur. Ne demek "öğretmen ve muharrir"? Öğretmenlik bir kutsal meslektir, -nitekim bu satırların yazarı da bir yüksek okulda görevlidir-, tek başına "öğretmen" demek yetmez mi ki buna bir de — "Bizim şeyhin kerâmâtı olur menkuul kendinden" dizesine hak verdirecek yolda — "muharrir" sanını eklemeyi gerekli buluyor? Yazık ki bu "muharrir" in başka yazıların ve kitapların görmedik. Kişinin kendisine birtakım "paye" ler vermesi, adının yaygınlaşmasını, üne kavuşmasını sağlar mı dersiniz?

Kitap, baştan sona dek dil, anlatım, bilgi ve yöntem yanlışlarıyla dolu. Bu saygın "muharrir", bir kez Türkçe'yi bilmiyor, a-nadili bilincinden ve onu doğru kullanma yeteneğinden yoksun. Lütfen su tümceye bakınız : "Sairin birçok şiiri kitabımızın hâzîni dâimî kalmıştır." Türkçe mi bu? Su tümce de o tür "cevhâr"lerden biri : "Fazla miktarda şiir külliyyatı vardır." Bir

kişi "külliyyat" in anlamını bilmiyorsa kullanmaması gerekir. "Lûgat paralayayım" dedi mi, gülünç duruma düşer insan. Ama, "muharrir" imiz, anlamını bilmediği sözcükleri bol bol kullanmaktan çekinmiyor.

Kitapta gördüğümüz sayısız yanlışları teker teker saymak olanağı yok elbet. Bu sayfalar yetmez bu işe. Bundan ötürü, hepsine değil, öbeklere ayırarak, su üstünde kalanlara değineceğiz ancak.

1. Bilgi yanlışları :

a) Daha ilk sayfada falso başlıyor. Sayın "muharrir", metinleri dikkate almadan, aklına gelenleri sayfalara aktarmakta sakınca görmüyor.

Hicrânî'nin doğumu için iki tarih veriyor. Birisi hicrî 1324 (s. 5), ötekisi milâdî 1908 (dış kapak). Hangisi doğru? Hicrî olanı. Bunun nedenini, aşağıda (b) fıkrasında göreceğiz.

Anlaşıyor ki "muharrir", 1908'i 1324'ün karşılığı olarak almış. Oysa, hicrî 1324'ün karşılığı, milâdî 1906'dır.

b) Beşinci sayfada şu satırları okuyoruz : "Aşık Hicrânî, 1923 yılından itibaren şiirlerini yazmaya başlamıştır." Yanlış. 1923'te değil, 1931 yılında şiir söylemeye başlamıştır.

"Muharrir" den aktardığımız yukarıdaki tümcenin altında, Hicrânî'nin "göre göre" redifli bir şiiri vardır. Birinci dörtlünün ilk iki dizesi şöyledir :

Dokuz yüz otuz bir yeni tarihte

Çektiler koluma bağ göre göre (s. 5)

İkinci dörtlünün üçüncü dizesi de şudur :

Yirmi beşte bir od düştü eridim

Bu dizeler gösteriyor ki, Hicrânî 1906 yılında doğmuştur, ve "muharrir" in söylediği gibi, 1923 yılında değil 1931 yılında şiir söylemeye başlamıştır. Yirminci sayfadaki "sonra" redifli koşma da bunu doğrulamaktadır.

Yirmi beşte ben ustamdan söz aldım diyor, oradaki parçanın ilk dörtlününün üçüncü dizesinde.

Ama "muharrir" imiz metinleri gözönüne almadığı için, belgeleri bir yana iterek yanlış yargılara varıyor.

c) Çıldır Aşık Şenille benzek olarak

gösterilen divan (s. 19 - 20), Sümmâni'ye benzektir.

c) Sayın "muharrir" in, halk şiiri türleri hakkında hiç bilgisi yok. Türleri geliş güzel adlandırıyor. Sözgelimi, 39. sayfada ki "güzeller" redifli *destan* için "satraç" diyor ve bunu bir "sanat" sayıyor!

İki yanlış birden yapıyor böylece. İkisini de düzeltelim.

Satraç, aruz ölçüsüyle yazılır; halk ozanlarının kullandıkları türlerden biridir. Hece ölçüsüne söylenmiş satraç olmaz. Öte yandan, satraç bir "sanat" değil, bir tür'dür. Bu ayrımı da bilmek gerek (2).

d) Yazara bakılırsa, "Heceleri on birden fazla olan şiirler semai denir." (s. 39).

Bu, tamamiyle "muharrir" in "icat" ı olan bir tanımdır, semai türü ile uzaktan yakından ilişkisi yoktur. Semai de, satraç gibi, halk ozanlarının aruzun özel bir kalıbı ile yazdıkları şiir türünün adıdır; 11 heceden fazla olması semainin ayırtısı değildir. Çünkü, *divan* ve *kalender*'ler de hece sayısı bakımından 11'den fazladır (3).

e) 55. sayfada, 11 heceli, fakat gazel tipinde bir şiir vardır. Yazar, bu parça için "Hicrânî taştan, *gazel sanatını* da denemiştir şiirleri arasında." demektedir.

Gerçekten, halk şiirinde örneğine çok az rastlanan, 11 heceli ve gazel tipinde bir şiirdir bu (4). Ancak, sayın "muharrir" bunun hangi ölçü ile yazıldığını belirtmiyor. Sonra da, parçaya hem gazel diyor, hem de dörtlülük halinde yazıyor! Dörtlülüklerden oluşan gazel'i ilk kez görüyoruz!

Gazel biçimine "gazel sanatı" demesi de "satraç sanatı" örneği yanlış bir adlandırmadır.

f) İlk kitabı (imlâsını düzelterek alıyordur) :

**Üç âlet yarattı Hakk-ı Zülcelâl
Nüsha-i Kübrâdır âdemde kemâl
Mevcûd-i mahlûkat sûre-i mehâl
Vüstâde scyrân seyranı devrân
Devranda hayrân olmamış olamaz**

biçiminde olan (s. 60 - 61) parça için, "Tardıya sanatı" üzerine söylenmiş bu şiir" denilmektedir.

Burada hangi yanlış düzeltmeli bilmem ki? Bir kez, *tardıya* değil, *tardıye*. Sonra, *tardıye*, *Divan şiirinde* bir nazım biçiminin

adıdır, sanatın değil. Üçüncüsü, *tardıyeler* hece ölçüsüyle değil aruzla yazılır. Nihayet, *tardıyenin* uyak şeması başkadır :

aaaab-c ceeb- çeeğb...

Oysa, *Hicrânî'nin* şiirinin uyak şeması buna uymamaktadır.

Kısacası, bu şiir, 1., 2., 3., 5. dizeleri 11 heceli, 4. dizesi 10 heceli, örneğine çok seyrek rastlanan bir parçadır. Ne *tardıye*dir, ne başka bir şey.

g) Kitabın dış kapağında, *Hicrânî'nin* şu beyti yer almıştır :

**Efendim aşk rüzgârıym seher vakti
eserim**

Bu kitabın içindedir cevherimi muhtasarım

İkinci dize yanlıştır, doğrusu şöyle olmak gerekir :

Bu kitabın içindedir cevher-i muhtasarım
Sanırım ki "muharrir" imiz, Osmanlıca'nın tamlama yapısını bilmediği için, dizedeki yanlışlığın farkına varmamıştır.

2. Yanlış kullanılan deyimler, sözler, sözcükler :

Bunlar o denli çok ki, ancak birkaçına değinebileceğiz.

a) Daha ilk sayfada, şöyle bir tümce ile karşılaşıyorsunuz : "Vecde âlemine dalarak şiirler yazan *Hicrânî* halen sağdır." (Önsöz).

Vecde âlemi... Ne ola ki acep? *Dizgi* yanlış olamaz; çünkü bu deyim, iki ayrı yerde (s. 5, 10) üç kez daha geçiyor. Bu bakımdan, suçu zavallı dizicilerin sırtına yükleyemeyiz.

Sizin anlayacağımız, "esrime, kendisini kaybedercesine *Tarısal* aşka dalma, kendinden geeme" anlamlarına gelen Arapça *vecd* sözcüğü, "muharrir" in kaleminde *vecede*'ye dönüşmüştür !

b) "Allah *divanında hesap edecek olan* insanlar..." (s. 73). Bu tümcedeki "edecek" sözcüğü "verecek" olsa, yanlışlık ortadan kalkacak.

Ama "muharrir" imizin böyle "küçük" şeylere önem verdiği yok.

c) Herkes "hizmet" i bilir, "çaba" yı da bilir. Ama "hizmet çabası" nı (s. 89) ve "çaba dursun" u anlayan beri gelsin. Bunlar, sayın "muharrir" in dilimize kazandırdığı "inci" lerden olsa gerek.

c) Yanlıslar dizisine birkaç halka daha ekleyelim :

tarik (s. 7) yanlış, doğrusu **tarik**; **vaki olur** (s. 7) yanlış, doğrusu **vaki olur** (eğer aynı mutlaka çatlatmak gerekirse, o zaman da **vaki' olur** biçiminde yazılır); **Nahnu Kasanna** (s. 11) yanlış, doğrusu **Nahnu Kasenna**; **Kaf-u nun** (s. 16) yanlış, doğrusu **Kâf ü Nun** (yani **Kün**); **Zülfükâr** (s. 17) yanlış, doğrusu **Zülfikâr**; **şebçira** (s. 17) yanlış, doğrusu **şebçerâğ**; **sıva** (s. 18, 40, 42) yanlış, doğrusu **sıva**; **nâma** (s. 20) yanlış, doğrusu **nâmâ**; **şukke** (s. 20) yanlış, doğrusu **şukka**; **Settârülguyup** (s. 64) yanlış, doğrusu **Setfar-ül-uyûb**.

d) Hele birtakım sözcükler var ki, bunların ne olduğunu anlamak olanağı yok. İşte onlardan birkaçı :

cen nas (s. 18), **Lil âlem** (s. 22), **naş** (s. 28), **mümessir** (s. 30), **ram bahçesi** (s. 37), **neştihar** (s. 50), **vak-i Hicrânî** (s. 59), **şehidül ağla** (s. 88).

Bunları sözlük bölümünde de bulamıyoruz.

3. Bozuk dizeler :

a) Aşağıdaki dizelerde ölçü bozuktur. Bozuk dizelerin dipnotlarında belirtilmesi gerekirdi. Bu yapılmamıştır.

Anın için ol baba girmezem hocam (s. 13)
Bu dizedeki "Anın için" öbeği "Anınçin" biçiminde yazılıydı, aksaklık giderilmiş olurdu.

Ebu ceddî Âdem gelmezdi lisana (s. 15)
Yirmi dört bindir dediler konak (s. 32)
Ne tendir ki damar çekmiş Mim'e (s. 44)
Hicrânî ilm-i hakikat içtünse katre at (s. 51)

Senin gibi bir dilber doğmaz anadan (s. 64)

Ol zaman gidecek gor'dur gönül (s. 70)
Yiğit isen muhannet düşmanı eeme (s. 71)

Bu nefesler bir gün kantara çekilir (s. 82)

Sonde mevcut erkânı usul (s. 87)

Hicrânî sağ olduğuna göre, bunların doğru biçimleri kendisinden öğrenilebilir di.

b) 88. sayfada ise benzeri görülmemiş bir şiir var. Birinci dörtlülüğün üç dizesi 11 heceli. Birinci dörtlülüğün dördüncü dizesi ile öteki dörtlülüklerin bütün dizeleri ise 15 heceli. Ancak, üçüncü dörtlülüğün ikinci dizesi bozuk, hece sayısı 13.

4. Sözlük kısmındaki eksiklikler ve yanlışlar :

Kitaba bir sözlük bölümü de eklenmiş. Sözlük değil bir âlem! Bizim bildiğimiz, sözlükte, metinde geçip de okurca bilinmeyeceği düşünülen sözcükler yer alır. Sayın "muharrir" böyle yapmamış. İşine gelenleri almış, gelmeyenleri sözlük dışı bırakmış.

Bu yüzden, yerel nitelikte ve ancak bölge ağızlarında bulunan birçok sözcüğü bulamıyoruz. Yerimizin darlığından, ne yazık ki bunlardan örnek veremeyeceğiz.

Sözlüğün düzeni de karışık. Sözcüklerin sıralanışında, içlerindeki ünlüler dikkate alınmamış. Sözgelimi a'dan sonra ü, ü'den sonra u, u'dan sonra e, e'den sonra a geliyor !

"H" harfiyle ilgili sözcükleri buraya alıyoruz: *hâki*, *hüccet*, *hûb*, *har*, *halvet*, *hers*, *hell*, *hacer*, *hatem*, *hayme*, *hurufat*, *hulle*, *hidayet*, *heba*.

Türkçe'de, yabancı dillerden de gelmiş olsa, sözcük başında "ğ" bulunmaz. Sayın "muharrir" bu kuraldan da habersiz. Sözlükte bir "Ç" bölümü açıyor, altına da "ğulman" sözcüğünü oturtuyor! (s. 92) Kaldı ki, sözcüğün aslı da "ğulman" değil, "gilman" dir.

Sözcüklerin bir kısmının anlamları da yanlış verilmiştir. Sadece iki örnekle yetineceğiz.

Metinlerde bir "ferzenk" sözcüğü geçiyor (s. 28, 30, 63). Bu sözcük, sözlük kısmında "aldatma, atlatma" ile karşılanmıştır. Oysa, metinlerde bu anlamlara gelmemektedir. Nitekim, *Halk Ağzından Derleme Derisi*'nde, "ferzek" biçimiyle, doğru karşılığını bulmaktayız. "Ferzek", "fa-hişe" demektir (c. II, s. 574).

Hele "buhak" sözcüğünün karşılığı olarak "yanak" denilmesi insanı şaşırtıyor. Anadolu'nun çeşitli bölgelerinde "buhak, buhak, buhağ, buhah" biçimlerinde söylenen bu sözcüğün anlamı "yanak" değil, "gerdan" dır (*Derleme Dergisi*, c. II, s. 782).

Kitaptaki yanlışların tümünü sıralamak, uzun sayfalar ister. Biz, ancak belli başlılarını göstermekle yetindik.

Yanıluva düşmek, *kişive* özgüdür; olağandır bu. Ancak bir ölçüsü, oranı vardır. İnsan, bir kitap yazarken, söyledik-

Türk Halk Müziği Kitap ve Makaleler Bibliyografyası

Yazan : Mehmet BAŞÇECİ

Günümüz folklorcularından Veysel ARSEVEN, uzun ve yorucu bir çalışmadan sonra meydana getirmiş olduğu (yukarıda adını verdiğimiz) kitabını Millî Folklor Enstitüsü yayımlarının birincisi olarak yayınladı.

1929 - 1967 yılları arasında çıkmış olan kitap ve makalelerin % 95 ini kapsadığını söyleyen yazar bu eseriyle büyük bir boşluğu doldurmuş bulunuyor.

Bundan evvel yayımlanmış olan bibliyografyalarda sadece kitap ve makale adları verildiğinden ilgililerce araştırma yaparken zaman kaybına sebep oluyordu. Bu eserde araştırmalara zaman kaybını önlemek için kitap ve makaleler hakkında kısa bir açıklama yapılmış ve zaman kaybı önlenmiştir. Araştırmacı, bu açıklamalar sayesinde ilgilendiği konu hakkında kitap ve makalelere doğrudan doğruya başvurabilecektir. Böylece çalışmalar da hız kazanacaktır.

Veysel ARSEVEN, bu eseri hazırlamaya teşvik edenin Millî Folklor Enstitüsü Müdürü Sayın Cahit ÖZTELLİ olduğunu önsözünde belirtiyor. Bu tip eserlerin meydana gelmesine ve yayımına öncelik vermesi Sayın Cahit ÖZTELLİ'nin ön

rüne dikkat etmek, belgelere bağlı kalmak zorundadır. Yeterince inceleme ve araştırma yapmadan akla gelenler sayfalara gelişigüzel aktarılsa, okuyucu yanıltılmış olur.

"Öğretmen ve muharrir" İlhan Yardımcı, bilimsel çalışmanın bu zorunlu gereğini bir yana bırakarak, sayısız yanlışlarla dolu, sıradan bir kitap yazmaktan öteye gitmemiştir. Biraz dikkat, biraz çaba ile daha iyisini yapabirdi.

(1) İlhan Yardımcı, Halk Ozanı Bayburtlu Hierani, İstanbul, 1968, 96 sayfa.

(2) Daha fazla bilgi için şu kitabımıza bkz. Halk Şiirinde Türler, Ankara, 1969, s. 138 - 140.

(3) Semai için adı geçen kitabımızın 127 - 130. sayfalarına bakınız.

(4) Gözel tipinde, 11 heceli bir başka şiir için bkz. Ali Rıza Köseoğlu, Bir Bektaşî Sairi : Abdol Musa, Hayat Tarih Mecmuası, sayı: 4, 1 Mayıs 1968.

görüşüdür. Bunda da haklıdır. Çalışma yapanların, evvelâ kendinden önce yapılan çalışmaları bilmesi gerekir. Enstitü, çalışmalarını temele oturtmak için diğer bibliyografyaları hazırlamaktadır.

Yazarın çalışmaları 1929 - 1967 yılları arasında 39 yıllık bir devreyi kapsamaktadır. Yani harf devriminden sonra çıkan kitap ve makalelerin taranmış olduğu anlaşılmaktadır. Eski harflerle basılan kitap ve makaleleri kitaba almamıştır. Aynı zamanda % 5 inin de gözden kaçmış olabileceğini yazar kabul ediyor. Bu duruma göre kitaba girmemiş kitap ve makaleleri şu bölümlerde toplayabiliriz :

A — % 5 gözden kaçmış olanlar :

Kitaplar :

1 — Gediz Fatihi Umur Bey - Osman Önder, İncili Çavuş matbaası İst. 1946, eserde türkü güfteleri var.

2 — Türkiye Kılavuzu - Hüseyin Orak, 1946 (Afyon, Ağrı, Amasya, Ankara, Antalya, Aydın, Balıkesir, Bilecik, Bingöl, Bitlis, Bolu, Burdur, Bursa, Çankırı) I. cilt.

3 — Osman Gaziden Atatürk'e - Cumhuriyet gazetesi yayını.

4 — Köy Enstitülerinde Müzik Öğretim Kılavuzu.

5 — Türk Dili, Uyanış, Tarih Dünyası Dergisi, Bartın Gazetesi.

B — Eski yazı ile yayımlanmış kitap ve makaleler :

1 — Konya Halkiyat ve Harsiyatı ve diğer eserler.

Memleketimizde derleme işlerinin gelişmemiş olması, bu tip çalışmalarla eserin noksan hazırlanmasına sebep olmaktadır. Bellibaşlı kütüphanelerde bile yayımların tam koleksiyonunu bulamamaktayız. Çalışacak olanlar ya yayımlandığı yere kadar gitmek veya özel koleksiyon yapanlara başvurmak mecburiyetinde kalmaktadırlar. Böyle bir ortamda çalışmalarını yapan Veysel ARSEVEN'i büyük yaptından dolayı kutlarız.

(1) Açıklamalı Türk Halk Müziği Kitap ve Makaleler Bibliyografyası - Veysel ARSEVEN, Millî Folklor Enstitüsü Yayınları: 1. 15 Lira.

Âşık Nazî (1863 - 1902)

Yazan : Mahmut İŞİTMAN

Nazî, Yozgat'ın Yukarı Nohutlu mahallesinden Tüccar İsmail Efendinin oğludur. Aileleri, Yozgatın Çekerek kazasının Beyyurdundan gelmedir. Annesinin adı, Zübeyde karısının adı da Meryemdir. Aile lakabı Hazne Yamanlar (Hazineदार oğullarıdır). Nazî'nin üç yaşında öksüz bıraktığı ve şimdi 69 yaşında olan kızı Naciye Bilecen'den başka evlâdı olmamıştır. Naciye Bilecen'den : Ali Bilecen, Mustafa Nazî Bilecen adlarında iki erkek ve Muzaffer Akdoğan adında bir de kız evlâdı olmuştur. Bu içli Orta Anadolu çocuğunun neslinden gelen kuşaklar arasında şair olana tesadüf edilememiştir. Nazî'nin asıl adı "Mustafa"dır. Yozgat'ta Mustafa Nazî diye tanınırdı. O zamanlar Yozgat çevresinde Atlı Cirit oynamak çok meşhurdur. İlkbaharda bir ay müddetle Cirit oyunları tertip edilir, civar kaza ve köylerden akın akın atları ile ciritçiler gelirler, birbirleriyle karşılaşırlar, başarı gösterenlere ödülleri verilir. Şair Nazî de Yozgat çevresinde yetişen ve en iyi at'a binen, cirit oynayanlardan biri idi. Şiir'deki şöhreti gibi sporda da büyük bir isim yapmıştı. Kendisi güzel ve levent gibi bir gençti. Nazî ölümünden yedi sene evvel bir cirit oyunu sonunda fazlasıyla terlemiş, istirahat için oturduğu çimenler üzerinde bağırsaklarını üşütmüş ve ölümüne sebep olan Kanlı Basur hastalığına yakalanmıştı. Nazî bu hastalığı yenememiş ve ömrünün son zamanlarındaki şiirlerini tuttuğu amansız dertleri anlatmakla, doktorlardan imdat istemekle ve ah ü figan ederek yazmıştı. Mustafa Nazî Yozgat Rüştüye mektebinden mezundu. Uzun zaman Yozgat'ta Muhasebe Kitabesinde kalmıştır. Son zamanlarda kardeşi Ali Efendi ile köylerin Aşar'ını satın alırlardı. Sair zamanlarda ticaretle uğraşır. 39 yaşında, çok genç iken vefat eden Nazî iyi ahlaklı, ahengi, muhabbeti, meclisi, hele güzel ve güzel sanatları çok severdi. Şiirdeki ince sanatı, onu arkadaşları arasında seçkin bir şahsiyet olarak tanıtmıştı. Nazî'nin şiirinde mahlası gibi kibârlük ve yenilik duyulur. Nazî sevdiği güzellerin geceleri pen-

onlar da iltifat için gül, çiçek atarlar ve kolanya serperlermiş. Kızının anlattığına göre Nazî 1863 tarihinde Yozgatta doğmuş ve 1902 senesinde vefat etmiştir. Mezarı Yozgat'ta Kevenli Burun'dadır. Maalesef burada da mezarlığa Gece Kondu'lar yapıldığından yeri belli değildir. Ceresi altında onları metheden şiirler okur,

Âşık Nazî

Nazî hakkında eski Yozgat mebuslarından Boğazlıyan'lı Ahmet Taflıoğlu'ndan alınan birkaç şiir'ini rahmetli Çankırı mebusu Ahmet Tal'at 1940 senesinde Halk Bilişisi Haberleri'nin 100 üncü sayısında neşretmiştir. Rıza Polat yine Nazî'nin üç beş şiirini Ülkü Dergisinde neşretmişti. Bu şiirlerden bir kısmı aslına uymamaktadır. 19 uncu Asır Saz Şairleri kitabında Köprülü Mehmet Fuat ve Saz Şiiri Antoloji'sinde de Vasfı Mahir Kocatürk yukarıdaki dergilerden kitaplarına aldıkları için yanlışlıklar burularda da görülmektedir. Nazî'nin el yazma Divanı' (kızının anlattığına göre) ölümünden sonra hayranları ve

akrabaları tarafından hatıra olsun diye forma forma paylaşılmıştır. Bende bulunan Cönk'lerde bir birinden güzel yüz elli-den fazla şiiri vardır. Aşağıya çıkardığım eserlerini okuyucularımın Nazi hakkında verecekleri hükme bırakıyorum.

K O Ş M A

Sabâ gider isen Kuy-i dildara
Dokandırma aman tel incinmesin
Sen de düşme ey dil feryad-ı zara
Bağındaki gonca gül incinmesin
Gülşenden mi teşrif böyle gülerək
Ruhların mı verdi böyle gül'e renk
Canâ gel yat aguşumda durma tek
Sakin hıram etme kul incinmesin (1)
Morlu fes başında kursun bir yana
İster isen takın altın gerdana
Lâhuri Şal bağla ince miyana
Gümüş kemer bağla bel incinmesin
Aşıklar seninçin düşmüşler derse
Bir de Nazi var mı yokla defterde
Hatır kırma kemlik etme bir ferde
Bu dünyadır senden kul incinmesin

B O Z L A K

Bir sefâm gönderdim canan iline
Acep şu günlerde yetişir mola?
Bülbül de hasrettir gonca gülüne
Kavuşup ta bir kez ötişür mola?
Ölürsem gurbette suyum kim dökse
Nazlı yarım yok ki kefenim dike
Yarım hasretinle dert çeke çeke
Açıldı yareler bitişir mola?
Eser bad-ı sabâ değer Sam gibi
Var mıdır âlemde olmuş ben gibi
Vay biçare Nazi yarım sen gibi
Çiğirinden yanıp tutuşur mola?

K O Ş M A

Bir çift güzel gördüm ahular gibi
Bilmem hangi cö'den geldi bu yana
Dökülmüş çimene şebular gibi
Kâkülleri benzer gül-ü rayhana
Değer Çin ilini kara gözleri
Kızarmış kudretten elma yüzleri
Güya ki duduk sözleri
Görünce şaşırırım oldum divane
Gümüşte yok bayazlıkta minede
Alsam aguşuma sarsam sinede
Canlar kurban olsun ikisine de
Kaşki ben de lâyük olsam kurbanı

Koynunda memeler benzer turunca
Hangi bağda bitmiş bu gül-ü gonca
Sim gerdanlı taze miyanı ince
Benleri hükmeder tâ Hindistana
Dedim siz kimsiniz yüzler eğdiler
Dedim kerem edin yok yok dediler
Sulu şeftaliler vade ettiler
Vermediler gönlüm düştü gümana
Biri Gürcistanlı bağı bostanlı
Ya acemden gelmiş ya Türkistanlı
Biri şehri-babil ya Hindistanlı
Sihretmişler bütün cümle insana
Birin kesimi değer Kıbrıs
Biri satun alır şehri-Tebriz'i
Böyle sunalara kim der Türk kıızı
Cennetten gelmişler sanki nişane
Dedim melek midir soyunuz dilber
Dediler bakšana siyemiz mermer
Yasemen kokulu boyları ar ar
Edep öğretirler serv-i revana
Doğurmuş bunları hangi analar
Gelmemiş cihana böyle sunalar
Nazik ellerine yakmış kınalar
Bir de inu takmış sim gerdanına
Dediler sen kimsin dedim aşiktir
Dediler ismin ne dedim yaniktir
Dediler bizlere kimler lâyiktir
Dedim iste, Nazi geldi amana

K O Ş M A

Sabâ arz-ı hulusimi o yare
Götür seher vakti bir armağandır
Dokunma zülfüne yazık o yare
Keremeyle nazikane uyandır
Söyle zar-ı aşkım yosma edaya
Dilerse hazırım canım fedaya
Gönül düşürelî o mehlıkaya
Hasretim haline hayli zamandır
Bulunmaz emsalin Şah-ı hubanım
Cemal-i pakine çoktan hayranım
Vuslun driğ etme sana kurbanım
Nazi aşık ise ihl-i imandır

K O Ş M A

Hasretle çektiğim derdile gamlar
Padişahı hubanıma yazılısun
Nuşetmek halini camile semler
Devası ah lokmanıma yazılısun
Hicirin döşüme etti isabet
Cefa-yu cevrinle ey çeşm-i afet
Bilirim derdime yoktur ifakat
Bir kez halim sultanıma yazılısun

Sözme yâr gözlerin baygıncasına
Can attım ruhların gülkoncasına
Gezdiğim ey Nazi mecnuncasına
Serlevha-i divanıma yazılısun

K O Ş M A

Eyvâh can ilinde canan ararken
Geldi bir guşuma ses garip garip
Gördüm nazlı yârı zülfün tararken
Eğilmiş bir yana fes garip garip
Vur tig-ı müjgânın cana dayansın
Ölürsem derdime kimler inansın
Yârim ağyâr ile gülsün oynasın
Ben niçin tutmayım yas garip garip
Dedim niçin sa'dın beni sevdaya
Dedi, emeklerin vermem hebaya
Nazi kim ne desun yanmış abaya
Ağlama, sesini kes garip garip

K O Ş M A

Kara gözlüm ben bu yerden gidersem
Al yerine kara bağlamaz mısın
Ben yandım seninçin sen de yan desem
Sinen hier od'una dağlamaz mısın
Esib saba zülfün sazelenirse
Gitti diye ağyar şazelenirse
Sinemde yareler tazelenirse
Sevdiğim ilâcın bağlamaz mısın
Cânâ nazlı yarin noldu derlerse
Gitti gurbet ilde kaldı derlerse
Nâzi hasretinle öldü derlerse
Vay çiğirim diye ağlamaz mısın

K O Ş M A

Ben bir güzel gördüm zülûf tellerin
Mah yüzüne döküp gider eğlenmez
Yükletmiş hicirle hasb-i hallerin
Gam katarın çeküp gider eğlenmez
Almış ele yazık aşkın hamesin
Kimler yazsun Kuy-i yare namesin
Bürünmüş matemle elem comesin
Ağlar kaddin hüküp gider eğlenmez
Ne çare böyledir hük-ü tecelli
Bilmem ki bulur mu gönül teselli
Nazi yârden cüda düşmüş besbelli
Göz yaşını döküp gider eğlenmez

K O Ş M A

Gidersen ey sabâ Kuy-i dildare
Götür selamımı dostı de de gel
Sorarsa halimden gül yüzlü yarım
Seninçin ağlıyor yasta de de gel

Nazar kıl ruyinde gül pembesine
Mürüvvet etmez mi üfkendesine
Niçin gelmez derse bu bendesine
Gözünde kanlı yaş hasta de de gel
Yolunda öldüğüm aramam deyü
Gayri o diyara varamam deyü
Nazi gül cemalin göremem deyü
Sem almış içmeğe dostı de de gel

D İ V A N

Taze bir reftar ile bak taze cananım gelir
Taze gül ruh taze ruhsar taze handanım gelir
Tazelenmekte sebâ estikçe taze kâkili
Hur-i aynım taze nazım taze mestanım gelir
Lâli gülgün taze ballanmış o şehri tazeden
Sim gabgab taze billur taze gerdanım gelir
Taze geymiş taze koymuş re'sine bir taze fes
Tazelerden taze taze taze hubanım gelir
Taze halk etmiş am Hallâk taze şükürümüz
Taze mahım taze bezme taze tabanım gelir
Taze yaktı siyeme Nazi bir ateş taze yâr
Taze derde taze derman taze lokmanım gelir

D İ V A N

Gülşen içre bir gül-i rağnâ ki hep oynar güler
Pek fıftıldır destine almış top oynar güler
Dağdır aklım aman hoş şive-i rüftariyle
Söylenir tuti gibi güftari hop oynar güler
Tabeler sığmaz kucağa beslemişler aferin
İşveler gösterir envâ lub oynar güler
Siyemi kıldı hedef çun gamze-i cadusuna
Tir-i cevri heman atup tutup oynar güler
Nazi teklif-i vusal ettim o şuha söylemez
Hoş bir istiğna kaşın çatıp oynar güler.

G A Z E L

Doktor keremet, derdime imdadı yetiştir. (3)
Bir halkımız Hazret-i Mevlâ-yi seversen
Ört bast etme derdi al çare var ise
Dökme göz yaşını gel İsaiyi seversen
Rahmeyle nolur başı için Meryem ananın
Ol kuds-i Şerif Mescidi Aksa'yı seversen
Sür merhemini kanlar akan yareli cisme
Sızlatma çiğerciğim Mesihayı seversen
Dert içre aman Nazi'yi dilhuni bırakma
Bilcümle Manastırla Kenisayi seversen

(1) Hıram : Ar etme - utanma.

(2) Nazi tedavi için 1901 senesinde Ankara hastahanesine geldiğinde yazmıştır.

(3) Nazi ölüm döşeginde bir huristiyan doktora muayene olurken bu gazeli o anda, doktora hitaben söylemiştir.

Viyana'da Nasreddin Hoca

Yazan : Ord. Prof. Dr. A. Süheyl ÜNVER

Biz Nasreddin Hoca fıkraları der dururuz. Lâkin bizde Nasreddin Hoca halk terbiyecisidir. Halk kitlesi, münevverlerin yetiştirildiği gibi olgunlaştırılmaz. Onlara mesel, hikâye, menkabeler söyliycek, lâkin izah etmeyeceksiniz. O bundan derslerini çıkarır. Halk eğitiminde Nasreddin Hocaya, birçok münevverler ve akli başında, mizah ile me'luf olanlarca iyi veya kötü birçok fıkralar tertib olunarak, izafe edilir.

Bu söylenenleri, asırlar sonra işitildiği farklarla tesbit edenler olmuştur. Bunları gördüklerime dayanarak söylüyorum ki, sahih zan olunanlardan fazladır. Hiçbiri birbirinin aynı değildir. O kadar ki ma'na tıpkı olduğu halde deyiş ve bittabi yazış da farklıdır. Birinde olan diğerinde bulunmaz. Bütün bunlar biraraya getirilerek ıstANDARD bir fıkralar külliyatı henüz vücutte getirilmemiştir. Son 50 sene zarfında Veled Çelebi ve Fuad Köprülünün gördüklerinden topladıkları fıkralarda bütün mevcutlar görülerek birleştirme yoluna varamamıştır. Sebebi de bunların tamamı görülmemiştir.

Birgün Esad Fuat Tugay dostumuz dedi ki :

— Goethe, yazdığı kitapta Nasreddin Hoca'dan bir fıkra alır. Bu ünlü Alman Filozof ve şairi Türkçe bilmezdi. Onun muasırı ve dostu tarihçi Hammer ona Hafız Divanı'nı Farsça'dan Almancaya çevirip vermiştir. Bu cihetle Goethe : "Hafız Şirazî'yi okumayan şair olamaz" demiştir. Muhtemel ki Nasreddin Hoca Fıkralarını da Hammer Almancaya çevirip takdim etmiştir. Bunları okumuş, içinden yalnız şunu seçmiştir :

Bir gün Nasreddin Hoca Akşehir'de Timürlengi ziyarete gider. Otururlarken Timür, eline geçirdiği aynaya bakarak : Ben ki cihana hâkim bir tek padişahım, amma ne kadar çirkinim, diye ağlamağa başlar. Ayıb olmasın diye Hoca da ağlar. Timür ağlar ağlar susar. Fakat Hoca susmaz, ağlamaya devam eder.

Timür Hocaya der ki : Çirkinliğimi biran gördüm. Üzülütümden ağladım. Susma. Haydi sen de nezaketten iştirak ettin. Ben

ağlamağı bıraktığım hâlde sen niye devam ediyorsun? Hoca şöyle cevap verir :

Ya biz ağlamayalım da kim ağlasın; Siz biran çirkinliğinizi görüp ağlayıp sustunuz. Biz daima görüyoruz ya!

Viyana'da Millî Kütüphanede vaktiyle Hammer'in toplayıp da buraya hediye ettiği ve mahiyetlerini bildirmediği birkaç yüz Türkçe yazma kitap var. Elbette bunlardan biri Nasreddin Hoca fıkraları olabilir ve tercümede bunu esas tutmuştur, diye düşündüğümden çalışırken aradım.

Fkügel kataloğu. C. II, 28 inci sahifede "Letaifi Nasreddin Hoca" diye Bibli. Pal. Vind cod. A. F. 450 de "Naz Reddin Chod-scha" buldum. 45 ufak varak. Aynı nesih harflerle beher sahifede 7 satır var. Bir müsteşrik kopyasına da benzettim. Avrupa mühreli kâğıdı üzerinde altı köşe yıldız fligranlı mecmuada 24 fıkra var. Fakat bunların içinde Goethe'nin naklettiği yok. Demek ki Hammer'in tercüme ettiği fıkra bu nüshadan değil. Maksadım o idi. Eski Türkçe ile aslı bulmak mümkün olmadı. Joseph Hammer kütüphanesine aid, lâkin bunlardan gördüğüm diğer nüshalarda rastlamadıklarımı topladım. Onlardan birkaçını misâl olarak buraya alıyorum.

Toplamanın başı böyle :

"Raviyanı Ahbar ve nakilamı esrar ri-vayet ederler. Nasreddin Hoca derler, Sivri Hisar'da bir azık vardı. Anun menakibini ve avretiyile olan hadisatını ve bunlardan gavri kendi oğlu ile olan haşaratını aletafsil bervechi icmal cem' eyleyip yazıp dört bab etmişlerdir. Bab, kendunun ahvalin ayan beyan edip tafsil eder.

Babı Sanî kendunun avretiyile olan ahvalin ayan beyan idüp tafsil eder.

Babı Salis kendunun imadiyle olan ahvalin ayan beyan edip tafsil kılur..."

Bugünkü dile çevirerek :

"— Nasreddin Hocayı bir gün nagâh Kuzgunlukda hatim duasına davet etmişler. Hoca dahi adeti kadimisi üzerine varmış. Andan 9 akçe vermişler eline. Hemen Hoca : Lütfedin bunu on edin, yoksa

Akçaabat Köy Orta Oyunları

Yazan : Doç. Dr. Şükrü ELÇİN

1 — Kocaman oyunu :

Oyun, mısır ayıklama sırasında, gecele-ri, işçiler tarafından oynanır. Şahıslar : Kocaman, kocaman'ın kızları köy ihtiyar hey'eti, bekçi ve iki delikanlıdan ibarettir. Kocaman, konuşkan, şakacı bir adamdır. Mısır pusküllerinden büyük yapmış ve sırtına mısır fırçaları (koğan) yüklemiştir. Kızlar, kadın elbisesi giymiş iki yakışıklı delikanlıdır. Kocaman kızlarla kendi kılık - kıyafetini hiçbir kimsenin bilmediği ve görmediği bir yerde hazırlamıştır. Köy ihtiyar hey'eti ile bekçi ve iki delikanlı tabii kı-yafetleri içindedirler. Olay köy odasında geçer.

Kocaman, dışarıdan kapıyı çalar. Köy bekçisi kapıya koşar :

— Kim o?

— Köyünüze misafir kabul eder misiniz?

almam diye aralarında ihtilafa varmış-lar. Bu kavga esnasında hoca uyanmış. Bakmış elinde hiçbir şey yok. Hemen gö-zünü yumarak : Getirin bari dokuz ol-sun, demiş.

— Nasreddin Hocaya eyitmişler : Ayın üçüdü, ya beşidür? demişler. Hoca dahi : ay alup sattığım yoktur, demiş.

— Nasreddin Hoca bir gün merdivenle bağa girmiş. Bağcı, merdivanı omuzunda görünce : Bunda sen neylersin? demiş. Hoca dahi eyitmiş korkusundan : Merdiven satarım. Bağcı : Burada satılır mı ? Merdiven pazarı mı var? Git ağaç pazarında sat, demiş. Hocanın karşılığı : Behey ah-mak cehil! sana ne. Merdiven benimdir. Her nerede, bağda, dağda satarım. Kim karışır?

— Hocaya bir gün eyitmişler : Şoldö-engeç (kurlangıç) bir yıl erkek, bir yıl dişi olmağa sebep ne ola? "Bilmeğe iki dö-engeç olmuş kimesnelere gerektir bile, ben bilmezim" demiş."

— Nasreddin Hoca bir gün pazarda gi-derken bir akça bulur. Bir yüksek yere çıkar, eydür : Akçeyi bulan buldu, acep bu halk nereye gider ki, demiş.

— Dur, biraz bekle de muhtar sora-yım.

"Bekçi bağıdır."

— Hey muhtar! Köye bir misafir geldi, kabul edelim mi?

"Muhtar yamndaki üyelere döner"

— Ne dersiniz ağalar, kabul edelim mi?

"Üyeler hep birden."

— Sen bilirsin muhtar, istersen gelsin bir defa göre'im.

"Muhtar bekçiye"

— Ulan bekçi, de ona gelsin bakalım, kimdir.

"Bekçi kapıyı açar. Kocaman bastonu-na dayanarak, tuhaf bir ihtiyar yürüyüşü ile ve kızları yanında olduğu halde içeriye girer. Kızlar, çeşitli cilve, işve ve edalarla sallana sallana muhtarın önünde dururlar. "Kocaman, ortaya şöyle hitap eder."

— Esselâmunaleyküm ve rahmetullah,

Bu arada bildiklerimizden değişik şekil-de söylenenler ekseriyette. Aynı gibi ge-liyor, fakat mahiyeti aynı, söyleniş ve mi-sal şekilleri ayrı. Meselâ bir köylü tavuk getirmiş. Ona da ikram etmiş. Sonra onun ne kadar tanıdığı varsa "Sana tavuk ge-tirenin yakınlarıyız" diye birer birer gel-mişler. En sonuncusuna sade su ikram et-miş. Bu malûm hikâye burada öküç ola-rak yazılmış. Birisinin emanet on eşeğin-den biri kaybolup sayılması münakaşa sı, burada bir hikâye içinde "on kaz" a çevrilmiş. Demek ki bütün bu fıkralar de-ğişik şekillerde anlatılmış. Benim Hoca hakkındaki telakkilerimden biri de, Ana-doluda her şehrin ahlâk vaizi sayılan Ho-canın o şehirlere göre rivayetleri birbiri-nden farklı ve çeşitleri de bilinmeyenler da-hil, çoktur.

Buna mümasil farklıları, bittabi bunlar gibi sonradan Hocaya izafe edilen müs-tehcen olanları almadım. Bu nüsha dil ba-kımından önemli, fakat imlâsı o kadar bo-zuk ki, bazı hikâyeler bu sebepten iyi an-laşılmıyor (1).

(1) Bu arada bu konuda : Hediye Tuncer, Ankara, kaydı var; onun da bu nüshadan fay-dalandığı anlaşılıyor.

ağalar.

Muhtar :

— Ve aleyküm selâm, hoş geldiniz, sa-
falar getirdiniz, şurada oturun bakalım.

“Kocaman, ortaya yığılmış mısır fır-
çalarının üzerine oturur.

“Muhtar sorar”

— Ee, söyle bakalım ihtiyar, nerden gel-
lip nereye gidiyorsun ?

“Kocaman, derin derin içini çeker. Kız-
ları kıkır kıkır güler. Kocaman bastonu ile
onları tehdit ettikten sonra anlatmağa baş-
lar.”

— Benim dertli başıma geleni ne sen sor,
ne ben söyleyeyim ağam. Köyüm yandı,
evim - barkım yandı, bizim garip köroğlu-
yu sel aldı. Oğullarım Zonguldak'ta kömür
ocağının altında ezildi. Ben de bu iki kız-
çağızla ortada kaldım. Bana köyünüzü
salık verdiler. Orda sana iki kabak ocaklı-
ğı ver verirler, ekip biçersin, geçinip gi-
dersin, dediler. Biz de gelip himmetinize
sığındık.

“Muhtar, ihtiyar hey'eti ile kendi arala-
rında ısıltı halinde görüşür.”

— Peki Kocaman, senin dediğin gibi ol-
sun. “Bastonu ile mısır fırçaları serilmiş
avlude bir yeri uzaktan işaretler “İşte sana
iki kabak ocaklığı yer. Güle güle otur,
güle güle yaşa.

Kocaman'ın ve kızları ellerine birer değ-
ne kalırlar. Kendilerine verilen bir metre
kare kadar yeri açmağa ve güldürücü ha-
reketlerle işlemeğe başlarlar.

Akşam olmuştur. Kocaman ve kızları
yorgundur. Bir sağında, diğeri solunda u-
zanırlar. Derin bir uykuya dalarlar. Hor-
lamağa başlarlar.

Bu sırada Kocaman'ın kızlarını gözle-
rine kestiren iki delikanlı, sağdan, soldan
sine sine, yaklaşip kızları uyandırırılar.
Güldürücü aşıkane sözler ve hareketlerle
kandırıp kaçırlar.

Kocaman uyanır. Kızlarını bulamaz. Gül-
dürücü feryatlarla döğünmeğe başlar. Son-
ra muhtarı arar, şikâyet eder. Muhtar onu
teselli eder. Kızları ve delikanlıları bekçi
vasıtası ile buldurur. Onları muhakeme
eder. Kızlar, kendi istekleri ile kaçtuklarını
söylerler. Kocaman hiddetlenir. Çileden
çıkır. Muhtar işi tatiya bağlar. Kızlar ve
delikanlılar Kocaman'ın elini öperler. Çe-
şitli oyun, türkü ve eğlenceler yaparak

gençleri evlendirirler.

Muhtar, Kocaman'a iki kabak ocaklığı
daha vererek köy lütüğüne kaydeder.

*

— Kavuklu İmam oyunu :

Konuşkan, şakacı bir delikanlı kimsenin
görmediği bir yerde dibi tablalı büyükçe
bir tası su ile doldurarak başına oturtur.
Üstüne büyük bir şal ile büyük bir sarık
sararak tası gizler. Tasın üstü açıktır, sarık
sebebiyle kimse farketmez.

Mısır fırçaları (koçan) serilmiş avlude
oturanlar medrese usulü ders nizamında
yerde sıralanırlar. Kapıyı gözetliyen biri:

— Kavuklu imam geliyor, diye haber verip
yerine oturur. İmam sahna sahna girer.
İmamın kılığını tuhaf gören talebeler kı-
kır - kıkır gülmek teşebbüsünde bulunduk-
ları sırada, imam, uzun sopası ile onları
tehdit eder. Talebelerin önünde bir sağa,
bir sola gidip geldikten sonra postuna otu-
rur. Ders başlar.

— Beni iyi dinleyin, bugünkü dersiniz
“Kabakuve” üstünedir. İyi dinlemeyen ve
öğrenmeyen beynini patlatırım. “Bi-
raz durur.”

— Önce, bir kere ben okuyayım, siz içi-
nizden hâceleyin. Okumağa başlar :

— Festil, yevmil, zatil, Kabakuve. An-
ladınız değil mi? Şimdi ben okuyayım, siz
tekrarlayın.

İmam kelime kelime okur. Dinleyenler
hep birden tekrarlarlar.

— Haydi bakalım okuma sırası şimdi
sizde.

Sıradan okutmağa başlar. Yalnız oyunu
önceden bilenler bile bile yanlış okurlar.
İmam “festil” deyince “pestil”, “yevmil”
deyince “zenbil”, “zatil” deyince “katil”,
“kabakuve” deyince “kabakkuyusu” yahut
bunlara benzer bir şeyler uydurup söyler-
ler. Oyunu önceden bilmeyenler imamın
bütün sözlerini tekrarlarlar. İmam bütün
talebeleri birer kere okuttuktan sonra tek-
rar baştan alıp okutmağa başlar. Bile bile
yanlış okuyanlar kendilerini kurtarırlar.
Bilmeyip imamın sözlerini aynen tekrarla-
yanlardan birine imam şöyle der :

— Aferin evlâdım, berhudar olasin. Çok
murat alasin. Sen benden daha büyük bir
imamsın. Bu sarık bana değil sana lâyık-
tır. Başından sarığı alıp onun başına ters
koyar, delikanlı iyice ıslanır.

Derneklerimizi Tanıyalım :

“YÜKSEK TAHSİL GENÇLİĞİ

Türk Folklor Derneği, nin Çalışmaları

Yazan : Erol AKIN
Y.T.G.T. Folklor D. Başkanı

**TÜRKİYE'DEKİ FOLKLOR KURU-
LUŞLARI :** Görüşümüze göre memleke-
timizdeki Folklor hareketleri hâlen iki kol-
dan kanalize edilmektedir.

1 — Resmî teşekküllerin organize etti-
ği Folklor hareketleri,

2 — Özel Kuruluşların organize ettiği
Folklor hareketleri.

Turizm ve Tanıtma Bakanlığının, Milli
Eğitim Bakanlığı Milli Folklor Enstitüsü'nün,
Müzeler Müdürlüğü'nün, Konservatuar
ların, Kız Enstitülerinin ve TRT'nin Folk-
lor konusundaki çalışmalarını birinci gru-
ba dahil ederken bu kuruluşların çabala-
rındaki yeterlilik derecesini burada mü-
nakaşa etmeyi uygun bulmuyoruz. Bununla
birlikte özellikle Milli Eğitim Bakanlığı
Millî Folklor Enstitüsü'nün çalışmaların-
dan büyük neticeler alınacağı kanaatinde-
yiz.

Talebe Teşkilâtlarının bünyelerindeki
Folklor Kolları, bazı bankaların kültürel
faaliyetleri arasında yer alan Folklor ça-
lışmaları, Mahalli Folklor Dernekleri, Türk
Folklor Kurumu, Yüksek Tahsil Gençliği
Türk Folklor Derneği, Türk Millî Oyunlar
Derneği gibi kuruluşlar da ikinci grubu
teşkil etmektedir.

Diğer bir sınıflama da folklor çalışmala-
rı yapan kuruluşlar, ve bu çalışmaların kit-
lelere sunulmasını organize eden müesse-
seler şeklinde yapılabilir.

Özellikle son beş yılda her iki alanda da
Folklor çalışmaları alabildiğine artmış ve
o nisbette de Türk Folkloru, Millî Kültü-
rümüz içindeki yerini gençliğimizin ben-
liğinde bulmuştur. Ancak, bununla birlik-
te Folklorumuzda bir keşmekeş devrinin
başladığı da inkâr edilmez bir gerçektir.
Şöyle ki :

1 — Çalışmaların hemen hemen bütünün-
ne yakın kısmı sadece Halk Oyunlarımız
üzerinde yapılrken, Folklorun diğer kol-
ları ihmal edilmektedir. Bunun böyle olu-
şunu Halk Oyunlarımızın Folklorun birçok
kollarını bünyesinde toplayışına bağlıyan-

lar varsa da pek çok folklorik değerlerimi-
zi kaybetmek üzere olduğumuz unutulma-
malıdır. Meselâ : Karagöz, Orta Oyunu,
Mahyacılık, v.s. Türk Folklorunda sadece
kitaplardan okuyabileceğimiz, hatırlayabi-
leceğimiz unsurlar olmak yolundadır. Oy-
sa ki Halk Oyunları Gruplarımız kurmuş ol-
an teşekküller bu yönde çalışmalara gi-
rişmelidirler.

2 — Halk Oyunlarımız yerli yersiz her
yere sokulmakta ve gayeden uzaklaşmakta-
dır. Birkaç kendini bilmezini pavyonlara
soktuğu oyunlarımız, siyasî toplantılarda
dinleyici temini için, yapılacak konuşma-
lar sırasında yaptırılan gösteriler, gayeden
uzaklaşmada en canlı delillerdir.

3 — Çoğunlukla elemanlara nazari ders-
ler verilmemekte, gençlerimiz oyununu tem-
sil ettikleri bölgenin, oyundaki figürlerin
özelliklerini bilmemekte Halk Oyunları-
mızı bir fantazi olarak kabul etmekte ve
oyunmaktadır.

4 — Türk Halk Oyunlarında en iyi ka-
reografi'yi halkımız yıllarca önce yarat-
mışken son yıllarda Balkan memleketleri-
nin Halk Danslarındaki mevcut sahne dü-
zeninin, seyirciye şirin görünümüne zihniye-
tiyle Folklorumuza yaranması esef veri-
ci bir durum arz etmeğe başlamıştır. Zira
bu yıl yapılan İlkokullar ve Liselerarası
Halk Oyunları yarışmalarında ekiplerin
çoğunu öğreticiler bu acayip düzene göre
hazırlayarak, Folklorumuzu henüz tanıyan
bu genç kardeşlerimize aslından uzak şekil
de öğretmektedirler.

5 — Özellikle son yıllarda Türk Folklor
Kurumu, ilgili Bakanlıkların maddî deste-
ğini görüp bütün yurtdışı seyahatlere gön-
derilirken diğer kuruluşların aynı Bakan-
lık kaplarından boş dönüşü memleketi-
mizde âdeta Folklor Tekeli ortaya çıkarı-
yordu. Zira geniş imkânlarla sahip kılınan
bu teşekkül karşısında kendi yağlarıyla
kavrulmaya mahkûm diğer kuruluşlar ele-
manlarını dahi Türk Folklor Kurumu'na
kaptırarak çöküntü durumuna girmektey-
diler.

Y.T.G. TÜRK FOLKLOR DERNEĞİ

NEDEN KURULDU ? Türkiye'de son yıllardaki Folklor çalışmaları yukarıda kısaca izah ettiğimiz şekilde bir fasit daire içinde yetersiz olarak dönüp dururken birçok Avrupa Ülkelerinde, A.B.D. de, S.S.C.E. de başta Devlet olmak üzere çeşitli kaynakların yardımıyla Folklor Okulları tesis edilmiş ve ilmi bir şekilde çalışarak Milletlerarası Kültür savaşında önemli bir silâha sahip olma yoluna girilmiştir.

İşte Y.T.G. Türk Folklor Derneği böyle bir ortamda gençlikten aldığı enerji ile kurulmuş, evvelâ Yurdumuzda, sonra da Milletlerarası Kültür yarışında Türk Folklorunu lâyık olduğu zirveye ulaştırma amacına göre 29 Mayıs 1968 tarihinde çalışmalarına başlamıştır.

AMACIMIZ NEDİR ? Türk Folklorunun yayılmasına ve yaşatılmasına hizmeti amaç edinirken, Türk Turizmine yardımcı olabilmek, yabancı unsurların kültür emperyalizminin tatbik yerleri olan kulüp, diskotek, kahvehane v.s. gibi yerlerden gençliğimizi uzak tutarak örfüne, âdetine, harsına bağlı kılmak başlıca amacımızı teşkil etmektedir.

Bütün bunlara ilâveten hemen diyebiliriz ki Y.T.G. Türk Folklor Derneği, hedefine eksiksiz ulaşabilmek için biz öğrencilerin idaresinden çıkarak memleketimizde folklor sahasındaki çalışmaları olgunluk seviyesine erişmiş ağabeylerimizin yönetiminde, arzu ettiğimiz Türk Folklor Vakfının temel taşı olacaktır.

FAALİYET KOLLARIMIZ NELER

OLACAKTIR ? Derneğimiz imkânları ölçüsünde folklorun bütün kadrolarını çalışmalarına içine alacaktır. Ancak ilk faaliyet Halk Oyunları kolumuzda olmuştur. Yine bu devre içinde Halk Musikisi çalışmalarını başlatabilmek üzere çalışmalarda bulunmaktayız.

Daha sonraki devrelerde de Derleme ve Tetkik - Temaşa - Halk Edebiyatı - Basın Yayın ve Sergileme kolları faaliyete geçirilecek ileri safhalarda ise folklorun bütün kadroları kademe kademe Derneğin faaliyet sahası içine alınacaktır.

1968 - 1970 DÖNENİ FAALİYET PROGRAMIMIZ : Faaliyetlerimize başlangıç devresi olarak kabul ettiğimiz bu dö-

nemde çalışmalarımız iki yönde olmaktadır.

1 — Derneğin genel ihtiyaçlarını karşılamaya amaç edinen faaliyetler :

A) Lokal : Bütün faaliyetlerimizi bir çatı altında toplayacak bir lokal'e olan ihtiyacımızı karşılamada gördüğümüz güçlükler bizler için büyük üzüntü kaynağı olmaktadır. Bu konuda Folklorumuza gönül vermiş ve yer temini hususunda yardım elini uzatabilecek kimselerin desteğine ihtiyacımız olduğunu belirtmek isteriz.

B) Çalışma Yeri : İstanbul Maarif Müdürlüğüne yaptığımız müracaatlar neticelenmiş ve İstanbul Milli Eğitim Müdürlüğü Yardımcılarından Sayın Hasan Oğuz Bey'in destekleri ile Şişhane'de Evliya Çelebi İlkokulu (Beyoğlu Ticaret Lisesi) salonları çalışmalarımıza tahsis edilmiştir.

C) Malzemelerimizin Temini : Hâlen faaliyette bulunan Halk Oyunları kolumuzun on ekibinden dokuzunun malzemeleri tamamlanmıştır. Bu konuda harçlıklarından arttırdıkları üç - beş kuruşu ortaya koyma fedakârlığını gösteren arkadaşlarımız ve özellikle bizlere büyük yardımları dokunan İstanbul Ticaret Odası Yönetim Kuruluna teşekkürü borç biliriz.

D) Folklor Arşivi ve Folklor Kütüphanesinin Kuruluşu : Bunun için herşeyden evvel lokale ihtiyacımız olacağı açıktır. Bununla birlikte negredilen Folklor yayınlarından Derneğimizin de müstefit kılınmasını ilgililerden rica etmekteyiz.

2 — Çeşitli Folklor Kollarının Faaliyete geçirilmesi ile ilgili faaliyetler : Folklorun kadroları üzerinde bütün ayrıntıları ile çalışmalarda bulunacak çeşitli folklor kollarının kurulmasına Halk Oyunları bölümünden başlanmıştır. Daha sonra Halk Müziği, Halk Edebiyatı, Basın - Yayın ve Sergileme, Derleme, Temaşa gibi kollarında çalışmalar yapılacaktır.

HALK OYUNLARI GRUBU ÇALIŞMALARI

: Gerek yetişmiş elemanlarımız, gerekse Yurtiçi ve Yurtdışı çalışma durumu göz önüne alınarak faaliyete geçirilişinde öncelik tanınan Halk Oyunları kolumuzun hâlen aşağıdaki ekipleri mevcuttur.

- 1 — Karadeniz,
- 2 — Gaziantep,
- 3 — Elâzığ,
- 4 — Bitlis,

ARAŞTIRMALARI

- 5 — Van,
- 6 — Erzurum Erkek,
- 7 — Erzurum Kız,
- 8 — Artvin,
- 9 — Kars,
- 10 — Bursa Kılıç-Kalkan

Bu ekiplerimizin sayısı zamanla arttırılacaktır. Haftada iki gün çalışma yapan Halk Oyunları grubumuza önümüzdeki kış döneminde aynı zamanda nazari dersler verilecektir.

Derneğimizin kuruluşundan, 5 - 6 ay öncesine kadar geçen devre, kıyafetlerimizin tamamlanması ve çalışmalarla geçmişidir.

Aradaki kısa devrede ise Halk Oyunları kolumuz aşağıdaki başarılı gösterileri yapmıştır.

— Euerupe Turist Gemisinin gelişinde gemi içinde,

— Alman Televizyoncularının Rumelihi-sarında çektikleri televizyon filminde,

— Çerkesköy'de okul inşasına yardım için düzenlenen gecede,

— Fransız Arkeologları için konsoloslukta,

— 1969 Armutlu şenliklerinde,

— Dünya Gazete Sahipleri Kongresi dolayısıyla Sait Halim Paşa Yalısında,

— Susurluk'ta,

— Yalova'da, Yalova'yı kardeş şehir ilan eden Alman şehrinin Belediye şerefine verilen baloda,

— Simav şenliklerinde,

— 1969 Fethiye Festivali'nde (aynı anda iki salonda birden bütün ekiplerimizin iştirâkile yapılan gösteriler).

— 3 Temmuz - 8 Temmuz tarihleri arasında Yugoslavya'nın Ohrid şehrinde ter-tiplenen Balkan Festivalinde yapılan gösteri (D:şişleri Bakanlığınca gönderilmiş bulunuyoruz).

Yukarıda da belirttiğimiz gibi 5 - 6 ay gibi kısa bir devredeki bu gösteri listemizin başarılı bir liste olup olmadığını sayın ilgililerin takdirine bırakıyoruz. Ayrıca önümüzde birçok gösteriler için anlaşmalarınızın mevcudiyetini iftiharla belirtebiliriz.

Tamamen orijinal, yeni kıyafetlerimizle ve amatör bir ruhla yaptığımız gösterileri, hâlen Halk Oyunları Grubumuzun, yılların

verdiği tecrübeye sahip (A) kadromuzdaki 40 elemanı başarıyla yürütmektedir.

SONUÇ : Yukarıda belirttiğimiz amaca varmada en iyiyi yaptığımızı iddia etmiyoruz. Ancak hedefe varmada çok çalışacağımızı söylemekten iftihar duymaktayız. Muhakkak ki, henüz eksiklerimiz pek çoktur. Türk Folkloruyla ilgililerin ikazları bizi en iyiye götürmede mühim bir rol oynayacaktır. Bütün teşekkürleri kardeş sayar, değerli uyarılarını bekleriz.

Sözlerimizi burada bağlarken bizlerden maddi ve manevi desteklerini esirgemeyen Sayın İhsan Hinger, Cahit Öztelli, Nazmi Akın, Celâl Umur, Behçet Osmanağaoğlu ve Uğurtan Akıncı Beylere teşekkürü borç biliriz.

TÜRKİYE GARANTİ BANKASI A.Ş.

KURULUŞU : 1946

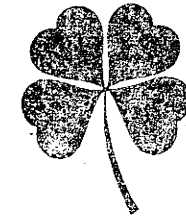
Sermayesi : 40.000.000

Sür'at, Kolaylık, Emniyet

YURT İÇİNDE 115 ŞUBE

**TASARRUF
MEVDUATINDA**

**İstanbul'un en mutena semti
Harbiye'de tam konforlu Apart-
man Daireleri ve Zengin para
ikramiyeleri**

GARANTİ BANKASI

**Paranızın, İşinizin, İstikbalinizin
Garantisidir.**

İmmü Gürsün

Derleyen : Haydar DELİGÖZ

Bi ananın bi babanın bi gızı varımış. Has bağçada dezgâh dokurumuş. Her gün bir guş gelü : İmmü Gürsün nolacak. Başına hallar gelecek... gelecek... deyî öterimiş. Sonundan gız bunu anasına, babasına söylüyo. Onla da bu guşun sesinden kızlarını gur-

tarmamın uçun o koyden göğüyola. Yolda giderken bi punara varyola. Punar gapalı bi yerdeymiş. Gapiyı anası gakiyo açılmıyo. Babası gakiyo açılmıyo. Gız gapiyı gakinca gapı şarkıdan açılıp İmmü Gürsün girere girmez örtüliveriyo. Anası, babası

zolluyola zolluyola gapiyı açamıyola. Sona gızı orada bırakıp koylerine dönüyola.

İçeriye girince o guş yine İmmü Gürsünün yanına geliyo. Gıza anerteri veriyo. "Şu evde bi ceneze va. Bunun başını kırk güncügez beklersen bu ceneze canlanacak, sen de nutuna ereceğen" diyo. O da başlyo cenezenin başını beklemiyö.

O evin yanından da cingân kervanları geçermiş. Evün birisi altın doluyumuş. Cingânlara yalvarıyo ki bana can şenliğine bu cenezenin başını beklemeye bi gız verin diyo. Sona ağırlığınca altın verip gızı cingânlardan alıyo. Cingân gızına diyo ki sen cenezeyi bekle de ben biyo edirafi bi geziyim diyo. Cingân kızı beklerken ceneze sağalıyo. Ceneze başını bekleyen gıza "Sen is misin cis misin" diyo. Cingân gızı İmmü Gürsün'ün basından geçenleri anadıyo. Yanıma da şennik uçun bi cingân kızı aldım o da şimdi dışarı çıktı diyo.

O sağalan adam asıl cingân kızyınan evleniyo. İmmü Gürsün'e de cingân gızı diyola. Hem de gaz çobanı yapıyola. O adam bi gün çarşıya gidiyomuş. Karısına diyo ki cingân kızına de de ne isterse alıyım diyo. İmmü Gürsün bana bi sabur daşı, bi de sabur bıçağı alsın. Ener almasa arka-

sı gale, önu duman olsun gelemesin diyo.

Adam da ağşam gelüken onnarı unuduyo. Şerden çıkınca önu duman arkası gale oluyo gelemiyö. O zaman gaz çobanının dedükleri aklına geliyo. Geri gidiyo onları alıyo. Aluken tikancı diyor ki "Bunu ziyade gasevetli adamla alu. Bunu verince geri yanından gözle" diyo.

Sona onnarı götürüp İmmü Gürsün'e veriyo. İmmü Gürsün onları alıp gaz gütmüye gidiyo. Evden uzaklaşınca sabur daşıyınan, bıçağı üstüste goyo. Bütün başından geçenleri

onların garşusunda anlatıyo. O adam da bunu dinirmemiş. Sabur daşının çatlıyacağı, sabur bıçağının da saplanacağı sırada oğlan golundan dutup gurtarıyo. Eve gidiyola. Cingân gızına babana geden mi diyola. Gederim deyince onu gatrım guyluğu na bağlayıp öldürtürüyola. Ondan sonra da İmmü Gürsün'ün evlenip nutuklarına eriyola.

Anlatanın adı : Rahime DELİGÖZ. Memleketi : Amasya - Gümüşhaneköy İmirler Köyü. Yaşı : "Tahminen" 65. Şubat 1969'da derlenmiştir.

ESKİ SAYI VE CİLTLERİMİZ

Tükenen bazı eski sayılarımız peyderpey yeniden bastırılmaktadır. Abone ve okuyucularımızın da ciltlerinin tamamlanmasına gayret etmekteyiz.

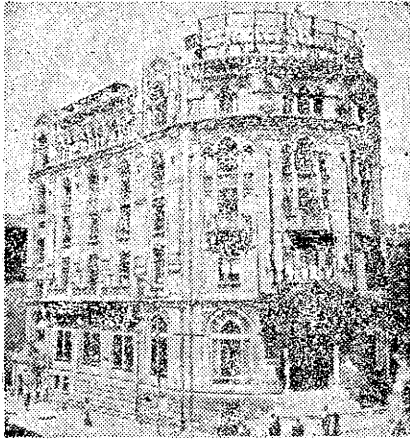
Gelecek sayımızda yeniden ikinci baskıları yapılan ve siparişe hazır olan sayılarımızın numaralarını ilân edeceğiz.

Halen 11 cildimiz tamamlanmış bulunmaktadır. 1 ilâ 7. ciltlerimiz 50 şer, 8 ilâ 11. ciltlerimiz 30 ar liranadan satılmaktadır.

BİLOMUM BANKA MUAMELELERİ İÇİN

TÜRKİYE BANKASI

hizmetinizdedir

Umum Müdürlük - Ulus Meydanı (Ankara)

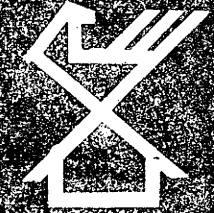
CARİ HESAPLAR • HAVALE • TİCARİ SENETLER • KREDİ MEKTUPLARI
• KEFALET MEKTUPLARI • DÖVİZ ALIM VE SATIMI • SEYAHAT
ÇEKLERİ • İTHALAT AKREDİTİFLERİ • KİRALIK KASALAR • v. s.

DÜNYANIN HER TARAFINDA MUHABİRLERİ VARDIR

(Folklor : 107)

İSTE
GÜVENLE
PARANIZI
YATIRACAĞINIZ
BANKA

TÜRKİYE
EMLAK KREDİ
BANKASI

Şiddetli
baş
ağrılarına
karşı

OPON

OPON
KULLANINIZ

OPON, baş, diğ, adale, sinir, lumbago, romatizma ağrılarına teskin eder
OPON, bayanların muayyen zamanlardaki sancılarında faydalıdır
OPON, günde 6 tablet alınabilir

(Basın: 60927 - 109)

(Yeni Ajans : 3754-110)

Yıllık abonesi : 12,
altı aylık abonesi : 6
liradır.
Yurd dışı sonelik abone :
\$ 3. 1

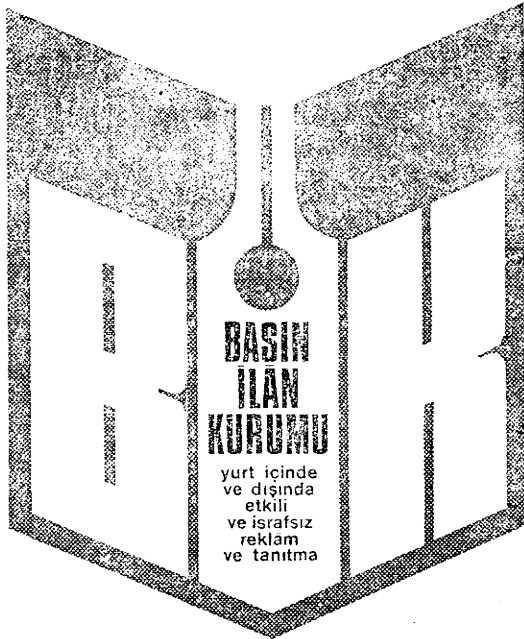
**TÜRK
FOLKLOR
ARAŞTIRMALARI**

Sahibi : İHSAN HİNÇER
Yazı İşlerini Fiilen İdare Eden Sorumlu Yönetmen :
BORA HİNÇER

Mektup ve cevabale için adres : Posta Kutusu : 46, Aksaray -- İstanbul. Tel. : 22 49 74

Bastırılmayan yazılar
istenince geri gönderilir
Dizgi ve baskı :
HALK MATBAASI
İstanbul

TÜRK FOLKLOR (= HALKBİLGİSİ) DERNEĞİNİN YAYIN ORGANIDIR

**BASIN
İLAN
KURUMU**

yurt içinde
ve dışında
etkili
ve israfsız
reklam
ve tanıtma

Yayın organları hakkında bilgi sağlanır * Eskiz ve program hazırlanır
Objektif tavsiyelerde bulunulur * Tespit edilen programlar titizlikle
yürütülür.

Çağaloğlu, Türkeragaç Cad. no 1. kat 3
Telefon : 27 66 00 - 27 66 01. İstanbul

ASIRLIK TECRÜBE
ARADIĞINIZ EMNİYET
BOL İKRAMIYE
SOSYAL HİZMET

**EMNİYET
SANDIĞI**

(Basın : 60165 - 111)

AKBANK'ta hesabınız
varsa

sansız
avucunuzun
içindedir

AKBANK

(Folklor : 112)

GRİPİN, nezle
başlangıcında birçok
tehlikeleri önlemek
bakımından faydalıdır.
GRİPİN, 4 saat
ara ile günde
3 adet alınabilir.

GRİPİN

(Yeni Ajans: 3755 - 113)

Memleket içindeki
Bankacılık hizmetleriniz
kadar
MEMLEKET DIŞI
BANKA İŐLERİNİZ
için de

TÜRK TİCARET BANKASI
EMRİNİZDEDİR

TÜRK TİCARET BANKASI

KÜLTÜR YAYIN 9

(Folklor : 114)

Şansınız.
Başarınız
ve istikbaliniz;
Türkiye Vakıflar
Bankasında
açtıracağınız
hesapla
Gerçekleşir.

TÜRKİYE VAKIFLAR BANKASI

(Basın : 60394 - A. 20472 - 116)

• DİŐ ETLERİNİ PUVVETLƏNDİRİR • DİŐ MİNELERİNİ SERTLEŐTİRİR

ipana
fluorid
DİŐ MACUNU

(Radar R. 721 - 115)

ANADOLU
BANKASI
SİZİN EŐİNİZİN
ÇOCUKLARINIZIN
kısacası
AİLENİZİN BANKASIDIR

(Folklor : 117)

Filyis
ÇAYI

ÜSTÜN VASİFLİ ÇAYLARIN HARMANI İLE HAZIRLANMIŐTÜR

(Basın : 60770 - 118)